

Jaana Heikkinen

**PIKKULAPSIPERHEIDEN
VANHEMPIEN
AVUN JA TUEN TOIVEITA**
Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Jaana Heikkinen	Sosionomi (AMK)	Maaliskuu 2018
Opinnäytetyön nimi Pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia		61 sivua 12 liitesivua
Toimeksiantaja Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskukset		
Ohjaaja Marko Raitanen		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvien pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita. Tarkoituksena oli erityisesti selvittää, minkälaista apua ja tukea vanhemmat ottaisivat vastaan vapaaehtoisilta. Tutkimuksessa pyydettiin vanhemmilta myös ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi.</p> <p>Tutkimuksen tilaajat, Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskukset, ovat yhdessä Etelä-Karjalan ev.-lut. seurakuntien kanssa osatoteuttajina Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (EKSOTE) hallinnoimassa LAPE-muutosohjelmassa. Tutkimus on ajankohtainen ja merkittävä, sillä sen tuloksia voidaan hyödyntää Etelä-Karjalan maakunnan alueen lapsi- ja perhepalveluiden vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä.</p> <p>Opinnäytetyön menetelmällinen lähestymistapa oli määrällinen eli kvantitatiivinen. Määrällisellä tutkimuksella saatiin numeraalista tietoa avun ja tuen toiveista. Tutkimuksessa oli saatavilla myös aihetta selittävää tietoa, ja sen analysoinnissa hyödynnettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Vastausten määrän perusteella tutkimuksen tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina.</p> <p>Kyselytutkimukseen vastasi 137 pikkulapsiperheen vanhempaa. Vastausten perusteella vanhemmat toivoivat lastenhoitoapua, tukea vanhemmuuden ja parisuhteen kysymyksiin, tukihenkilöä itselle sekä lapselle sekä apua arjen askareisiin. Tukea toivottiin erityisesti läheisiltä, mutta merkittävästi myös vapaaehtoisilta. Huomioitavaa tuloksissa oli se, että avun ja tuen toivottiin olevan helposti löydettävissä ja myös nopeasti saatavilla.</p> <p>Vanhempien voi olla vaikea pyytää apua ja tukea. Tämä olisi hyvä ottaa palveluissa huomioon siten, että apua ja tukea tarjotaan sekä niistä tiedotetaan vanhemmille aktiivisesti. Pikkulapsiperheet sekä vanhemmat olisivat yksinkertaisesti autettavissa. Lastenhoitoapua tulisi tarjota erityisesti vanhempien jaksamisen sekä parisuhteen ja muiden ihmissuhteiden hoitamisen tueksi. Lasten kanssa kotona olevat hyötyisivät tukihenkilöstä, joka lievittäisi yksinäisyyden tunnetta sekä tukisi vanhemmuuden vaativassa tehtävässä.</p>		
Asiasanat kvantitatiivinen tutkimus, lapsiperheet, lastenhoito, parisuhde, vanhemmuus, vapaaehtoistyö		

Author (authors)	Degree	Time
Jaana Heikkinen	Bachelor of Social Services	March 2018
Thesis Title Expectations of help and support among parents with small children Possibilities of voluntary work		61 pages 12 pages of appendices
Commissioned by Family counselling centers in Imatra and Lappeenranta		
Supervisor Marko Raitanen		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to study what kind of help and support parents with small children wish to have. The study was carried out in South Karelia. The main purpose was to find out what kind of help and support the parents might receive from volunteers. Parents were also asked to suggest ideas about how to develop voluntary work. The study is topical and significant as its results are to be used in the development of voluntary work of child and family services in South Karelia.</p> <p>The methodological approach of the thesis was quantitative. Quantitative study provided numerical information on the expectations of help and support. In addition, the study provided explanatory information and a qualitative method was also used in its analysis. Based on the number of responses, the results of the study can be considered as indicative.</p> <p>A questionnaire survey was used as a research method. The survey was answered by 137 parents. In the survey, parents especially requested help in child care. Parents requested also support in parenthood and couple relationship and help with housework. Especially stay-at-home and unemployed parents wanted a support person. Help and support was mainly wanted from family and friends but also from volunteers. It was found in the survey that parents wanted the help and support to be easily and quickly found.</p> <p>Parents can find it difficult to ask for help. They should be actively provided with help and support and informed about available services. In practice, it would be easy to help families with small children. Child care should be provided in support of parenthood and also to support the relationships between parents and other close people. A stay-at-home parent would benefit from a support person who would alleviate the feeling of loneliness and support in the demanding task of parenthood.</p>		
Keywords child care, families with children, couple relationship, parenthood, quantitative research, voluntary work		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAPSIPERHEET	8
2.1	Perhemuotoja	9
2.2	Parisuhde.....	10
2.3	Kahdesta kolmeksi.....	10
2.4	Lapsiperheiden haasteita.....	12
2.5	Työ ja perhe-elämä lapsiperheissä	13
2.6	Lapsiperheiden vanhempien huolen aiheita.....	14
2.7	Avun ja tuen tarve vai toive.....	15
3	VAPAAEHTOISTOIMINTA	16
3.1	Vapaaehtoistoiminnan yleisiä periaatteita.....	17
3.2	Vapaaehtoistointaan osallistuvien motivaatio ja sitoutuminen.....	18
3.3	Vapaaehtoistoiminnan hyvinvointivaikutuksia	19
3.4	Vapaaehtoistointaan osallistumisen haasteita	20
3.5	Vapaaehtoistointinnassa huomioitavia lakeja ja verotuskäytäntöjä.....	21
3.6	Lasten turvallisuutta lisäävät toimenpiteet sekä vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen	23
4	VAPAAEHTOISIA LAPSIPERHEIDEN TUKENA.....	25
5	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA JA TOTEUTUS	27
5.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	28
5.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen.....	29
5.3	Aineiston analyysi	31
6	KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	33
6.1	Vastaajien taustatiedot	33
6.2	Pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita	34

6.2.1	Sosioekonominen tarkastelu vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta	36
6.2.2	Alueellinen tarkastelu vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta	37
6.3	Varaisovanhemmalta toivottu apu ja tuki	38
6.4	Vanhempien ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi	40
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
7.1	Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia pikkulapsiperheiden arjessa	43
7.2	Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen	44
7.3	Toimenpide-ehdotukset toimeksiantajalle	46
8	POHDINTA	48
8.1	Tutkimuksen luotettavuus	50
8.2	Tutkimuksen eettisyys	53
8.3	Ehdotuksia tulevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön	54
	LÄHTEET	55

LIITTEET

Liite 1. Sähköinen kyselylomake

Liite 2. QR-koodin sisältävä paperinen saate

Liite 3. Tutkimuslupahakemus

Liite 4. Internetsivun saate

Liite 5. Taulukko 2: vastaajien taustatiedot

Liite 6. Taulukko 3: pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita

Liite 7. Taulukko 4: vastausten vertailu sosioekonomisen aseman perusteella

Liite 8. Taulukko 5: vastausten vertailu asuinpaikan mukaan

Liite 9. Taulukko 6: avoimen kysymyksen numero 12 kooste

1 JOHDANTO

Eri tutkimusten mukaan parisuhdetyytyväisyys romahtaa ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen. Pariskuntien ongelmat alkavat usein siitä, kun puolisoiden yhteinen aika jää vähiin. Viime vuosina on havaittu, että yhä pienempien lasten vanhemmat päätyvät eroon. Pikkulapsiperheen arjen rankkuus tulee monelle tuoreelle vanhemmalle yllätyksenä. Fyysistä sekä psyykkistä väsymystä on vaikea välttää silloin, kun lapset ovat pieniä. Pikkulasten vanhemmat riitelevätkin usein siitä, kumman vuoro on saada omaa aikaa ja kumman tulisi olla enemmän lasten kanssa. Riitelyn syynä on usein epäoikeudenmukaisuuden kokemus vanhempien välisestä työnjaosta. Riitelyn taustalla voi olla myös tyytymättömyys parisuhteeseen tai syyllisyys omasta riittämättömyydestä vanhempana. Riitely voi kertoa myös siitä, että perheellä ei ole tukiverkkoja, joihin voisi riittävästi turvautua väsymyksen ja huolen keskellä.

Meille ihmisille hyvinvoinnin tärkeitä osatekijöitä ovat työ ja perhe. Ansiotyö on toimeentulon lähde, mutta monelle se merkitsee myös tärkeitä sosiaalisia suhteita sekä mielekästä tekemistä. Myös perheen sisäiset tunnesuhteet sekä kotona tehtävä palkaton hoivatyö pitävät yllä hyvinvointiamme. (Salmi & Lammi-Taskula 2014a, 38.) Suuri osa lapsiperheiden vanhemmista on mukana työelämässä. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on haasteellista. Vanhemmat tuntevatkin usein syyllisyyttä siitä, että heillä on liian vähän aikaa viettää lasten, puolison sekä ystävien kanssa.

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin, mitä apua ja tukea Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvat pikkulapsiperheiden vanhemmat toivovat saavansa arkeensa. Tutkimus toteutettiin määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksen kohteena olivat vanhemmat, joiden perheessä asui koko- tai osa-aikaisesti alle kouluikäinen lapsi tai lapsia.

Tutkimuksella kartoitettiin vanhempien toiveita, sillä avun ja tuen toiveen täyttämisen voidaan katsoa ennaltaehkäisevän ongelmien syntyä sekä niiden kasaantumista. Täyttäessämme toiveita olemme kuulleet vanhempien tarpeita jo varhais-

sessä vaiheessa. Toiveiden täyttymisellä on myönteinen vaikutus lasten, vanhempien sekä perheiden hyvinvointiin.

Erityisenä kiinnostuksen kohteena tässä opinnäytetyössä oli vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet ja kehittäminen. Vapaaehtoistointaan on saatu tekijöitä, mutta vapaaehtoisista on myös pulaa. Vapaaehtoistyö on vuosien saatossa muuttanut muotoaan siten, että tekijä ei enää välttämättä ole halukas sitoutumaan kovinkaan pitkäksi aikaa tai säännöllisesti vapaaehtoistehtävään. (Roitto 2016.) Perheiden parissa tehdään monenlaista vapaaehtoistyötä, mutta onko jotain jäänyt huomioimatta tai näkemättä. Onko vielä jotain uutta ja varsinkin yksinkertaista löydettävissä, millä voisi auttaa puolisoita, vanhempia ja perheitä ennaltaehkäisemään kriisejä sekä tyytymättömyyttä ja tukea hyvinvointia?

Sosiaalipalveluiden tehtävänä on edistää ihmisten kokonaisvaltaista terveyttä. Suomessa eletään tällä hetkellä suurten muutosten aikaa sosiaali- ja terveystalvelujen (sote) uudistusten myötä. Sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamo avaa kirjassaan ”Hyvinvoinnin vakuutusyhtiö”, mistä sote-uudistuksessa alun perin on ollut kysymys. Sote-uudistus on lähtenyt tarpeista kehittää sellaisia sosiaali- ja terveystalveluja, jotka vähentävät kansalaisten sosiaalisia eroja. Sosiaalisten erojen kaventumisella on myönteinen vaikutus heikommassa asemassa olevien talvelujen saatavuuteen sekä laatuun ja siten terveyden edistämiseen ja hyvinvointiin. (Hiilamo 2015, 26–29.)

Sosiaali- ja terveystalveluiden uudistamiseen liittyvänä Juha Sipilän hallituksen yhtenä kärkihankkeena on lapsi- ja perhetalveluiden (LAPE) uudistaminen siten, että talvelut vastaavat perheiden tarpeita nykyistä paremmin. LAPE-uudistuksen keskeisinä tavoitteina ovat lapsen etu ja oikeudet sekä vanhemmuuden tuki. Muutosohjelman tavoitteena on myös vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden omaa toimijuutta tukemalla vapaaehtoistointia ja sen edellytyksiä. LAPE-muutosohjelmaa johtavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. (STM s.a.a.; STM s.a.b, 17.)

Tutkimuksen tilaajat, Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskukset, ovat yhdessä Etelä-Karjalan evankelis-luterilaisten seurakuntien kanssa osatoteuttajina Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin (EKSOTE) hallinnoimassa LAPE-muutosohjelmassa. Uudistuksen kärkitavoitteena on ennaltaehkäisevien palvelujen kehittäminen maakunnan alueella. (Varis 2017.) Tutkimus on ajankohtainen ja merkittävä, sillä sen tuloksia voidaan hyödyntää Etelä-Karjalan maakunnan alueen lapsi- ja perhepalveluiden vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä.

Toivon tämän tutkimuksen tuovan vanhempien äänen kuuluviin, kun eri toimijat suunnittelevat lapsi- ja perhepalveluja Etelä-Karjalan maakunnan alueella. Olen työskennellyt pitkään parien ja perheiden suhdehaasteiden parissa. Minulla on pitkä kokemus myös lapsiperheen äitinä sekä puolisona olemisesta. Näiden kokemusten kautta pidän erittäin tärkeänä sitä, että vanhempia tuetaan oikea-aikaisesti heidän toiveitaan kuunnellen ja apua tarjotaan aktiivisesti. Pidän tärkeänä myös sitä, että lapsiperheiden sekä vanhempien hyvinvointiin liittyviä asioita tutkitaan sekä niistä puhutaan ja pidetään esillä. Hyvin suunnitellut ja tarpeisiin vastaavat lapsi- ja perhepalvelut lisäävät perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäisevät ongelmia. Inhimillistä hätää on vaikea muuttaa euroiksi. Tosiasia kuitenkin on, että pitkällä tähtäimellä hyvinvoinnin lisääntyminen vähentää myös yhteiskunnan kustannuksia.

2 LAPSIPERHEET

Tilastokeskuksen mukaan perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Lapsiperheitä ovat ne perheet, joissa asuu kotona vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus s.a.) Tilastojen mukaan Suomessa oli vuonna 2016 pikkulapsiperheitä (lapset 0–6-vuotiaita) yhteensä 284 285. Pikkulapsiperheistä noin 84 % oli avio- tai avoparin perheitä. Äitejä tai isiä ja pikkulapsia oli hieman alle 16 % ja rekisteröidyn nais- tai miesparin muodostamia pikkulapsiperheitä oli 0,16 %. (Tilastokeskus 2017a.)

Tämän päivän perhekäsitys on hyvin laaja ja kulttuurisidonnaisuutensa vuoksi sille ei ole yksiselitteistä määritelmää. Länsimaaisessa kulttuurissa perheeseen katsotaan yleensä kuuluvaksi vain vanhemmat ja kotona asuvat lapset. Perhetyötä tekevissä palveluyksiköissä määritellään perheeksi usein lapsi ja tämän viralliset huoltajat. Perheenjäsenet voivat keskenään kokea eri tavalla sen, ketä perheeseen kuuluu. Yhä enemmän perheen määrittely nähdäänkin olevan jokaisen yksilön oikeus. (Vilén ym. 2014, 10.)

2.1 Perhemuotoja

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 kaikkien perheiden määrä kasvoi hieman, mutta lapsiperheiden määrä väheni jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Vuonna 2016 kaikkia perheitä oli noin 1,5 miljoonaa, joista lapsiperheitä oli noin 570 000 (39 % väestöstä). (Tilastokeskus 2017b.) Ydinperheitä oli Suomessa vuonna 2014 noin 70 % kaikista lapsiperheistä (Okkonen 2014). Ydinperheeksi katsotaan perhe, jossa molemmat vanhemmat ovat perheen lasten biologisia vanhempia. Uusperheessä on ainakin yksi alaikäinen vain toisen puolison biologinen lapsi (Supli s.a.). Vuonna 2016 Suomessa oli noin 52 000 uusperhettä, mikä on noin 9 % kaikista lapsiperheistä (Tilastokeskus 2017b). Yhden vanhemman perheessä lapset asuvat toisen vanhemman kanssa, jolloin vanhempi voi olla lasten yhteishuoltaja tai yksinhuoltaja. Vuonna 2016 kaikista lapsiperheistä oli yhden vanhemman perheitä noin 20 % (Tilastokeskus 2017c). Monikkoperheellä tarkoitetaan perhettä, johon on syntynyt useampi kuin yksi lapsi kerrallaan. Suomessa syntyi vuonna 2016 kaksoset 733 perheeseen, kolmoset neljään ja neloset yhteen perheeseen. Vitoset ovat syntyneet Suomessa viimeksi vuonna 1977. (Monikkoperheet s.a.)

Sateenkaariperheissä yksi tai useampi vanhemmista kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Sateenkaariperheet ovat keskenään hyvinkin erilaisia. Apilaperhe voi olla esimerkiksi naisparin ja itsellisen miehen tai miesparin ja naisparin yhdessä muodostama perhe, missä vanhemmuus on jaettu myös ilman parisuhdetta. Miesparin ydinperheessä miespari jakaa lasten vanhemmuuden keskenään. Yleisin sateenkaariperheen muoto on naisparin ydinperhe, missä molemmat vanhemmat ovat yleensä lasten juridisia vanhempia. Lisäksi sateenkaariper-

he voi olla polyperhe, sateenkaariuusperhe, trans- tai muunsukupuolisen vanhemman/vanhempien perhe tai ystäväperhe. (Sateenkaariperheet s.a.) Sateenkaariperheet ry:n arvion mukaan Suomessa noin 10 000 lasta elää sateenkaariperheessä (Aarnio ym. 2017, 12), ja sateenkaariperheiden määrän arvioidaan kasvavan (Jämsä 2009, 142).

Maahanmuuttajaperheitä, joista kumpikin tai perheen ainoa huoltaja on vieraskielinen, oli Suomessa vuonna 2012 runsaat 50 000 (Väestöliitto s.a). Kaikista lapsiperheistä noin 12 % oli ulkomaalaistaustaisia vuonna 2012 (Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 215).

2.2 Parisuhde

Rakkaus on useimmille mystinen ja vaikeasti määriteltävä tunne. Rakkaussuhteesta on varsinkin kaksituhattaluvulla tullut useimpien ihmisten elämässä keskeinen tunnesuhde. Yksi syy tähän on se, että elämme sosiaalisesti yhä eristäytyneempinä toisistamme. Voidaksemme olla ruumiillisesti ja henkisesti terveitä tarvitsemme tunnepohjaista kiintymyssuhdetta muutamiin tärkeisiin ihmisiin. (Johnson 2011, 24–25.)

Suomalaiset arvostavat poikkeuksellisen paljon perhettään. Hyvät ja merkitykselliset ihmissuhteet lisäävät onnellisuutta. Sitoutuminen, sosiaalinen pääoma sekä keskinäinen tuki tuovat sekä psyykkistä että fyysistä hyvinvointia. Sosiaalinen tuki ehkäisee depressiota ja vähentää sosiaalisen syrjäytymisen riskiä. Meillä ihmisillä on voimakas läheisyyden ja yhteyden tarve, ja puoliso onkin usein keskeinen voimavara ja onnen lähde elämässämme. Parisuhteessa elävillä onnellisuutta lisäävät puolisolta saatu huolenpito, arvostus, ystävällisyys sekä hellyys. (Kontula 2013, 20, 24.)

2.3 Kahdesta kolmeksi

Parisuhteelle on iso kolaus, kun kahdesta tulee kolme. 1980-luvulta saakka tehtyjen tutkimusten mukaan parisuhteen laatu romahtaa ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen. Vuonna 2007 John Gottmanin Washingtonin yliopistossa tekemän

tutkimuksen mukaan tyytyväisyys avioliittoon laski kolmena vauvan syntymän jälkeisenä vuotena merkittävästi yli 60 prosentilla tutkituista pareista. (Johnson 2015, 123.)

Baltimoren yliopiston Gender and Social Inequality -tutkimuskeskuksen tutkimusten mukaan parisuhteen ongelmien syynä on muun muassa se, että lapsen syntymän jälkeen kummallakin puolisoilla on vähemmän rahaa, kumpikin saa vähemmän unta, tehtävät lisääntyvät ja vanhempana toimimiseen liittyy ristiriitoja. Muutosten seurauksena miehet voivat alkaa tuntea valtavan suurta vastuuta perheen toimeentulosta ja uppoutuvat työhön. Naisesta tulee usein vauvan ensisijainen hoitaja, ja hänen työtaakkansa moninkertaistuu. (Johnson 2015, 123.)

Lammi-Taskula ja Salmi ovat analysoineet Stakesin perhevapaakyselyä vuodelta 2006 tarkastellen parisuhdekokemusten ja vanhempien työnjaon välisiä kytköksiä pikkulapsiperheissä. Perhevapaakyselyyn vastanneilla vanhemmilla oli vastaus hetkellä noin 2-vuotias lapsi. Osalla vastanneista oli myös vanhempia sekä nuorempia lapsia. Kysyttäessä vanhempien tyytyväisyyttä parisuhteensa eri puoliin olivat puoliset tyytyväisimpiä molemminpuoliseen kunnioitukseen, mutta jopa puolella vastanneista tyytymättömyys liittyi yhteisen ajan tai yhdessä tekemisen puutteeseen. Vuosien 2006 ja 2012 lapsiperhekyselyjen mukaan parisuhdetyytyväisyyttä lapsiperheissä heikensi kiistely kotitöistä niin äitien kuin isien kohdalla. Parisuhteessa koettu yhteisen ajan ja keskustelujen sekä ymmärretyn tulemisen puute olivat yhteydessä kotitöistä johtuvien riitelyjen määrään ja toistuvuuteen. (Lammi-Taskula & Salmi 2009b, 51, 54–55; Lammi-Taskula & Salmi 2014, 77–78.)

Lasten hyvinvoinnin perusta luodaan kodin ihmissuhteissa. Turvallinen perhe-elämä auttaa lasta kasvamaan hyvinvoivaksi nuoreksi ja aikuiseksi. Merkittävä lasten hyvinvointia uhkaava riskitekijä on vanhempien parisuhdeongelmat. Sirpa Salon (2011) väitöstutkimuksessa niissä perheissä, joissa vanhemmilla oli parisuhdeongelma tai erotilanne, jopa yli puolella lapsista oli vanhempien arvion mukaan jonkinasteista psyykkistä oireilua, kuten käyttäytymis- ja vertaissuhdeongelmia. (Salo 2011, 13–14, 17, 115.) Lapset kokevat vanhempien väliset ristiriidat

ahdistavina ja pelottavina. Vaikka lapset eivät ymmärtäisikään vanhempien ongelmien syitä, ovat he usein tietoisempia ongelmista kuin heidän vanhempansa ymmärtävät. Roger Morgan on useita vuosia pyrkinyt tutkimuksillaan tuomaan lasten äänen kuuluviin. Englannissa vuosina 2005 ja 2010 tehtyjen haastattelujen perusteella lapset ja nuoret pitävät elämässä tärkeinä asioina muun muassa perhettä ja kotia. Lisäksi lapsille ja nuorille on tärkeää, että heitä rakastetaan ja heillä on turvallinen olo. (McAuley ym. 2010, 42–43, 47.) Perheessä vallitsevalla ilmapiiirillä on merkittävä vaikutus lasten kokemaan hyvinvointiin. Tukemalla vanhemmuutta, vanhempien hyvinvointia sekä parisuhdetta tuetaan välillisesti myös lasten kasvua ja kehitystä sekä psyykkistä hyvinvointia.

2.4 Lapsiperheiden haasteita

Lapsiperheiden arki on haastavaa. Pikkulapsivaiheessa korostuvat vanhempien oman ajan vähäinen määrä sekä töiden ja vastuun lisääntyminen. Useat, varsinkin pienten lasten vanhemmat kamppailevat työn ja perheen yhteensovittamisen, ajankäytön, kotitöiden, perhesuhteiden, jaksamisen ja parisuhteen ristipaineissa.

Uusperheissä on eroriski suurempi kuin ensiliitoissa. Tähän voivat vaikuttaa muun muassa vanhemmuuden jakaminen biologisten ja sosiaalisten vanhempien kesken, ulkopuolisuuden kokemukset, entisen elämän vaikutus uuteen parisuhteeseen sekä ympäristön asenteet ja arvot. (Malinen 2015, 3–5.) Yhden vanhemman perheessä haasteeksi muodostuvat erityisesti tulojen riittämättömyys, perheen ja työn yhteensovittaminen, vapaa-ajan vähäisyys, yksinäisyys sekä vastuun kantaminen yksin (YVPL 2015). Monikkoperheiden arki on usein haasteellisempaa kuin niissä perheissä, joissa lapset syntyvät yksi kerrallaan. Arjen työmäärä on suurempi ja väsymystä sekä parisuhdeongelmia esiintyy enemmän kuin muissa lapsiperheissä. (Karhumäki 2009, 128, 133–134; Monikkoperheet s.a.) Sateenkaariperheille suunnatun kyselyn (2006) mukaan perheet kokivat vain harvoin saaneensa riittävästi tukea vanhemmuuteen. Kyselyn mukaan parisuhdetuki oli vielä puutteellisempaa. (Jämsä 2009, 143–144.)

Pikkulapsiperheiden vanhemmat kokevat aikapulaa, sillä erityisesti äideille lasten syntymä lisää kotitöitä samalla kun isät tekevät pitkiä työpäiviä. Kun lasketaan

yhteen sekä ansio- että kotitöihin käytetty aika, on pienten lasten vanhemmilla vapaa-aikaa vähemmän kuin muilla aikuisilla. Tutkimusten mukaan naisilla on yhä päävastuu kodista sekä lastenhoidosta. Naisille koti on kuormittavampi ympäristö kuin miehille. Kotityöt ovatkin pikkulapsiperheissä yleisin riidanaihe. Monissa perheissä miesten toivottaisiinkin osallistuvan nykyistä enemmän lastensa hoitoon sekä kasvatukseen. (Malinen 2011, 14, 15.)

2.5 Työ ja perhe-elämä lapsiperheissä

Minna Salmen ja Johanna Lammi-Taskulan selvitysten (2014) mukaan lapsiperheiden vanhemmat tekevät ahkerasti töitä. Kaikista 20–59-vuotiaista lapsiperheiden isistä jopa 91 % ja äideistä 76 % olivat vuonna 2012 mukana työelämässä. Isät olivat ansiotyössä selkeästi useammin kuin samanikäiset lapsettomat miehet (75 %) ja äidit lähes yhtä usein verrattuna lapsettomiin naisiin (75 %). Lapsiperheiden vanhemmat ja lapsettomat palkansaajat työskentelivät yhtä usein iltaisin, öisin ja viikonloppuisin ja tekivät yhtä pitkiä työpäiviä sekä työviikkoja. Vuonna 2012 tehdyn lapsiperhekyselyn mukaan työssäkäyvien vanhempien ylitöiden teko oli lisääntynyt vuodesta 2008. Tavallisimmin ylitöitä tehtiin kotona työajan jälkeen ja viikonloppuisin. (Salmi & Lammi-Taskula 2014b, 31, 33–34.)

Lammi-Taskulan ja Salmen Stakesin Hyvinvointi ja palvelut -hankkeen (2006) lapsiperhekyselyn tuloksiin perustuvan aineiston analyysin mukaan lapsiperheiden vanhemmat kokivat työn vaatimusten ainakin jossain määrin kuormittavan perhe-elämää. Toisaalta varsinkin pikkulasten äidit kokivat työn antavan myös hyvän vastapainon perheen hälinälle, vastuille ja vaatimuksille. Äidit kokivat työn myös tukevan parisuhdetta. Huomioitavaa on, että kyselyn mukaan lähes puolet (47 %) alle kouluikäisten lasten äideistä koki laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi ja miehistäkin runsas kolmannes (38 %). Keskimäärin kaksi kolmesta (70 %) pikkulapsiperheiden työssäkäyvästä vanhemmasta koki jaksavansa työn jälkeen vielä harrastaa jotakin, mutta ammatilliset jatko-opinnot koettiin vaikeiksi erityisesti pikkulasten äitien keskuudessa. Kolmannes (35 %) työssäkäyvistä pikkulasten vanhemmista koki viettävänsä usein tai jatkuvasti liian vähän aikaa lastensa kanssa. Yhteisestä ajasta puolison kanssa oli myös puutetta. Työn ja per-

he-elämän ohella varsinkin pikkulasten äidit kärsivät myös ystävien tapaamiseen liittyvästä ajanpuutteesta. (Lammi-Taskula & Salmi 2009a, 39, 42–43.)

Lapsiperheen arki sekä ansiotyö ovat fyysisesti ja psyykkisesti vaativa yhdistelmä. Työn vaatimukset ja lasten tarpeet vievät aikaa ja voimia, eikä tasapainon löytäminen ole helppoa. Työssäkäyvien vanhempien tyypillisin pulma on kotiasioiden laiminlyönnistä nouseva syyllisyyden tunne, millä on merkittävää vaikutusta hyvinvoinnin kokemukseen. Perhepolitiikan mahdollistamat palvelut, perhevapaat ja tulonsiirrot ovat tärkeitä työn ja perheen yhteensovittamisen näkökulmasta. Tästä huolimatta toimivaa ratkaisua ei perheille vielä ole. (Lammi-Taskula & Salmi 2009a, 46.)

2.6 Lapsiperheiden vanhempien huolen aiheita

Lapsiperheiden äidit ja isät kokevat monenlaisia huolia. Vuoden 2012 lapsiperhekyselyn mukaan vanhemmat olivat huolissaan lasten fyysiseen kasvuun ja kehitykseen, terveyteen sekä terveisiin elintapoihin liittyvistä asioista. Kyselyn mukaan vanhemmat olivat saaneet näihin huoliin hyvin apua lähipiiristä tai käyttämistään palveluista. Vanhemmista noin joka kolmas (32 %) oli ollut huolissaan myös lapsen sosiaalisiin suhteisiin (kaverisuhteet, kaveripiirin vaikutus, yksinäisyys) liittyvistä asioista. Sosiaalisiin suhteisiin liittyviin huoliin oli 43 % vanhemmista saanut apua. Noin joka kolmas (30 %) oli ollut huolissaan lapsen tunne-elämästä, kuten peloista, ahdistuneisuudesta ja sulkeutuneisuudesta. Näihin huoliin puolet (50 %) oli kokenut saaneensa apua. (Halme & Perälä 2014, 218–219.)

Vanhemmuuteen tai perheeseen liittyviä huolia esiintyi kyselyssä hieman enemmän kuin lapsen kasvuun ja kehitykseen. Reilu kolmannes vanhemmista (34 %) oli kokenut huolta parisuhteen tilanteesta. Maltin menettämisestä ristiriitatilanteessa lapsen kanssa oli huolissaan joka kolmas (31 %). Joka kolmas vanhemmista (31 %) oli kokenut myös jatkuvaa syyllisyyden tunnetta riittämättömyydestään vanhempana. Alle yksi kymmenestä isästä (7 %) oli huolissaan yksinäisyydestä ja vastuun kantamisesta, mutta äideistä joka kolmas (31 %). Edellä mainituihin huoliin oli saanut lähipiiriltä tai palvelujärjestelmältä apua vain kolmannes (29 %) vanhemmista. Tämä saattaa kertoa siitä, että näiden huolien puheeksi

ottaminen on yhä vaikeaa ja niitä ei vielä tunnisteta palveluissa riittävästi. (Halme & Perälä 2014, 219–220.)

Vanhemmat kokevat huolta omasta jaksamisestaan kaikissa perhevaiheissa. Jopa 40 % kokee huolta jaksamisestaan äitinä ja isänä. Vanhempien huoli liittyy muun muassa koettuun uupumukseen sekä masennukseen, mutta vahvasti myös työelämän vaatimuksiin. Tutkimukset osoittavatkin, että ajankäytön ristiriitatilanteissa perhe joutuu usein antamaan tilaa työlle. (Salmi & Lammi-Taskula 2014a, 42.)

Jokaisella vanhemmalla esiintyy jossain elämänvaiheessa yksittäisiä huolia. Vuoden 2012 kyselyn tulosten mukaan jopa 14 prosentilla vanhemmista oli lapsen tai vanhemmuuteen liittyviä erilaisia huolia vähintään 10. Huolten kasaantuminen sekä suojaavien tekijöiden puute, kuten toimimaton parisuhde, ovat uhka perheen ja lasten hyvinvoinnille. Toimivassa parisuhteessa koetaan lapsista sekä vanhemmuudesta huomattavasti vähemmän huolta kuin parisuhteeseensa tyytymättömien keskuudessa. (Halme & Perälä 2014, 221–223.)

2.7 Avun ja tuen tarve vai toive

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on turvata kaikille yhdenvertaiset, riittävät ja tarpeenmukaiset sosiaalipalvelut. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistuksesta lähtien (2015) sosiaalihuollon painopistettä on siirretty korjaavasta työstä ehkäisevään työhön. Sosiaalihuoltolain 13 §:n mukaan sosiaalipalvelujen on tuettava vanhempia tai muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Tämän lisäksi perheellä on oikeus saada viipymättä lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalipalvelut. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.1301/2014.) Suomen perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava perheen mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (Suomen perustuslaki 11.6. 731/1999). Lapsen oikeuksien sopimuksen (18 artikla) sekä lastensuojelulain (2 §) mukaan vanhemmille tulee antaa asianmukaista apua ja heitä on tuettava heidän kasvatustehtävässään (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991; Lastensuojelulaki 13.4.2007/417). Lapsen vanhemmilla ja huoltajilla on päävastuu lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta. Suomen lakien ja tehtyjen sopimus-

ten mukaan heillä on myös oikeus saada tukea, ohjausta sekä neuvontaa tähän tehtävään.

Lakisääteiset palvelut perustuvat suurelta osin viranomaisten tarveharkintaan. Kuntalaisten tulee esimerkiksi niin sanotuissa subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvissa palveluissa täyttää avun saannin edellyttämät kriteerit. Laki edellyttää kuntia järjestämään asukkailleen huolenpitoon ja toimeentuloon liittyvät välttämättömät palvelut (STM 2017, 49). Lakien mukaan vanhemmilla tulee siis olla erityinen *tarve* saadakseen kunnan järjestämiä palveluja. Usein palvelujen myöntämisessä tarkastellaan sitä, onko lapsen kasvu ja kehitys vaarantumassa. *Tarvita*-sana tarkoittaa "olla tulematta tai tulla huonosti toimeen ilman jotakin, olla jonkin tarpeessa, kaivata, vaatia". *Tarvita*-sanalla ilmaistaan myös asiantilan pakollisuutta ja välttämättömyyttä. Vapaaehtoistyössä voidaan puhua *toiveesta*, jolloin palvelun saamiseen riittää se, että vanhempi *toivoo* saavansa apua ja tukea. Sanakirjan mukaan verbi *toivoa* tarkoittaa "haluta hartaasti, odottaa, että jokin haave, aie, odotus, toive, toivomus toteutuu". (Kielitoimiston sanakirja 2012, 274, 340.)

Ilman apua jääminen voi vaikuttaa vanhempien kykyyn hoitaa lapsiaan ja taloutaan. Se vaikuttaa myös yleiseen jaksamiseen ja hyvinvointiin. Akuutissa avun tarpeessa tai kriisin keskellä avun etsiminen, löytäminen ja hakeminen voi olla haasteellista sekä jäädä tekemättä. Tämä voi johtaa ongelmien kasaantumiseen ja pahenemiseen. Myös kunnan päätöksen odottaminen voi johtaa tilanteen huononemiseen. Perheiltä saatujen vastausten perusteella avun antaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy ei useinkaan olisi monimutkaista ja vaikeaa. Monissa tilanteissa riittäisi henkinen tuki ja arkinen apu, kuten siivous- tai lastenhoitoapu. Avun aktiivinen tarjoaminen sekä sen löytämisen helppous ja saatavuus olisi monessa tilanteessa ensiarvoisen tärkeää lapsiperheiden hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. (Paju & Grönlund 2015, 2–21.)

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistoimintaan suhtauduttiin vielä 1990-luvun alussa varauksellisesti, mutta talouslama nosti sen tarvetta ja arvostusta (Yeung 2002, 11). Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvanee tulevaisuudessa, sillä muun muassa Juha Sipilän

hallituksen kärkihankkeen Lasten- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LA-PE) on mainittu vapaaehtoistoiminta yhtenä tärkeänä mukaan otettavana toimijana. Vapaaehtoistoiminnan koordinoitua ja toimintaedellytyksiä ollaan myös kehittämässä siten, että vapaaehtoistyöhön osallistuminen ja sen järjestäminen helpottuisi (Erhola & Kekkonen 2015, 2–4; Willberg 2015, 9).

Vapaaehtoistoiminnalle on useita määritelmiä. Tänä päivänä vapaaehtoistoiminta- ja vapaaehtoistyö-sanoja käytetään synonyymeinä. Yhteistä kaikelle vapaaehtoistoiminnalle tai -työlle on se, että vapaaehtoinen toimii aina ilman palkkaa tai palkkiota omasta vapaasta tahdostaan. Euroopan parlamentin määritelmän mukaan vapaaehtoistoiminta on myös kaikille avointa. Vapaaehtoistoiminta on yleistä hyvää tuottavaa toimintaa, ja se kohdentuu perhe- ja ystäväpiiriin ulkopuolelle. Vapaaehtoistoiminnan ulkopuolelle jäävät siten esimerkiksi omaishoito, hyväntekeväisyyteen lahjoittaminen sekä opiskeluun liittyvä harjoittelu. (Willberg 2015, 6.)

Suomalaiset ovat aktiivisia vapaaehtoistoimijoita. Anne Birgitta Pessin (ent. Yeung) vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan jopa reilu kolmannes (35 %) suomalaisista on osallistunut järjestöjen organisoimaan vapaaehtoistoimintaan (Pessi 2008, 13). Vapaaehtoistoimintaa organisoidaan eri tavoin. Usein toimintaan osallistutaan jonkin nonprofit-organisaation eli voittoa tavoittelemattoman organisaation, kuten seurakunnan, järjestön tai yhdistyksen, vapaaehtoisena. Toiset vapaaehtoiset toimivat pitkään sekä pitkäjänteisesti yhdessä tehtävässä ja toiset pitävät määräaikaista tehtävää itselleen sopivampana. Yhteistä on kuitenkin se, että vapaaehtoiseksi ryhtyvät odottavat yksilöllistä ja mielekästä sekä omaan persoonaan soveltuvaa hyvin organisoitua toimintaa. (Willberg 2015, 7.) Organisaation kannalta vapaaehtoistoiminta on edullista, mutta ei täysin maksutonta. Laadukkaaseen vapaaehtoistoimintaan tarvitaan ammatillista työpanosta sekä rahaa vapaaehtoisten koulutukseen, virkistykseen sekä heidän jaksamisesta huolehtimiseen muun muassa työnohjauksen keinoin.

3.1 Vapaaehtoistoiminnan yleisiä periaatteita

Vapaaehtoistoiminnan periaatteet ja käytännöt ovat pitkälti muodostuneet toimintaa organisoivien tahojen kokemusten myötä. Tavanomaista on se, että toimin-

nan oleelliset säännöt ja periaatteet kirjataan vapaaehtoisten sopimuksiin sekä heille jaettaviin oppaisiin. Kun vapaaehtoinen osallistuu organisaation kautta toimintaan, hän myös sitoutuu noudattamaan yhteisiä ohjeita ja sääntöjä. Toiminnan onnistumisen ja mielekkyyden sekä ongelmien ennaltaehkäisyn kannalta on oleellista se, että vapaaehtoinen saa asianmukaisen perehdytyksen, koulutuksen, tuen ja ohjauksen sekä nimetyn yhteyshenkilön toiminnan ajaksi. Vapaaehtois-toiminnassa tehtävänkuvien selkeys on tärkeää vapaaehtoisten, autettavien ja toiminnan järjestäjien kannalta. Vapaaehtoiselle soveltuva ja selkeä tehtäväkuva auttaa vapaaehtoista sitoutumaan tehtävään sekä pysymään omassa roolissaan vapaaehtoisena toimiessaan. (Willberg 2015, 9–11, 23.)

Yleisten periaatteiden ja sääntöjen mukaan vapaaehtoistoiminta tulee olla vapaaehtoisen omasta halusta lähtevää. Hänellä tulee olla myös oikeus kieltäytyä tehtävästä tai lopettaa auttaminen niin halutessaan. Vapaaehtoisella on oikeus valita tehtävänsä ja antaa apua kerran, tilapäisesti, satunnaisesti tai säännöllisesti. Vapaaehtoisena toimitaan tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on tukea autettavaa autettavan ehdoilla. Toiminnan perusajatuksena ovat siihen osallistuvien keskinäinen kunnioitus, tasa-arvo, luottamus ja vaitiolovelvollisuus. (Eläkeliitto 2008, 16–17.)

3.2 Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien motivaatio ja sitoutuminen

Vapaaehtoisuudesta huolimatta vapaaehtoistoiminnan organisoijan tavoitteena on se, että vapaaehtoinen sitoutuu toimintaan pitkäjänteisesti. Jokaisella vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla on omat yksilölliset motiivinsa, jotka voivat olla myös tiedostamattomia. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen motivaationa on yleensä halu auttaa ja tehdä jotain hyödyllistä. Vapaaehtoisen motivaationa on usein myös halu vaikuttaa sekä halu tuoda omia arvoja näkyväksi. Tutkimusten mukaan vapaaehtoistoimintaan motivoivia tekijöitä ovat muun muassa mielekäs tekeminen, uuden oppiminen ja vanhan opitun ylläpitäminen. Lisäksi vapaaehtoisena toimitaan usein siksi, että toiminnan avulla saadaan elämään uutta sisältöä, uusia ihmiskontakteja sekä osallisuuden ja yhteisöön kuulumisen kokemuksia. Vapaaehtoistoiminnassa yhteenkuuluvuuden tunne ja hyvä ryhmähenki motivoivat ja sitouttavat vapaaehtoisia. Yhteiset tapaamiset ja tapahtumat palkitsevat,

motivoivat ja toimivat hengenkohottajina sekä antavat uutta puhtia vapaaehtoisena toimimiseen. (Rousku 2015, 8, 9–10, 17.)

Vapaaehtoistoiminnassa tulee kiinnittää huomiota vapaaehtoisten sisäisiin sekä ulkoisiin motivaatioihin sekä niiden välisen tasapainon ylläpitämiseen. Sisäinen motivaatio syntyy hyvästä olost, jonka toiminta itsessään tuottaa. Sisäistä motivaatiota tuetaan sillä, että vapaaehtoinen voi toimia oman mielenkiintonsa mukaan, kokea tekemisen iloa sekä vahvistaa myönteistä kuvaa itsestään. Sisäisen motivaation ylläpitäminen on merkityksellistä, sillä sisäisen motivaation avulla vapaaehtoistoiminnasta koetaan enemmän nautintoa kuin ulkoisella motivaatiolla. Ulkoista motivaatiota ylläpidetään vapaaehtoista palkitsemalla, kuten virkistystilaisuuksilla ja lahjoilla. Tutkimuksissa on kuitenkin todettu se, että konkreettiset palkkiot voivat pitkän ajan kuluessa heikentää sisäistä motivaatiota. Abstraktit palkkiot, kuten hyvät sanat ja hymy, eivät sitä kuitenkaan tee. (Rousku 2015, 18–19.)

Rouskun (2015) pro gradu -tutkimuksen mukaan naisia motivoi erityisesti auttamishalu, uusiin ihmisiin tutustuminen sekä into oppia uusia asioita. Miehiä motivoi halu käyttää vapaa-aika hyödyllisesti sekä kansalaisvelvollisuuden tunne. Nuorilla motivaationa oli oppimisen halu, ja nuoret lähtevätkin usein mukaan toisten innostamina. Eläkeläisille merkityksellistä oli säännöllinen päiväohjelma sekä auttamishalu. Rouskun tutkimuksessa vapaaehtoistoiminnan motivaatiot vaihtelivat eri puolilla Suomea. Itä-Suomessa vastavuoroisuus, lähipiirin auttaminen ja tukeminen korostuivat. Länsi-Suomessa ihmisiä motivoi varsinkin tekemisen hyödyllisyys sekä halu oppia uutta. (Rousku 2015, 36.) Nonprofit-organisaatioissa tuleekin ottaa huomioon se, että vapaaehtoisten motivaatiota ja sitoutumista tuetaan kuulemalla heidän tarpeitaan ja ideoitaan sekä kannustamalla heitä ilmaisemaan niitä (Garner & Garner 2010, 1).

3.3 Vapaaehtoistoiminnan hyvinvointivaikutuksia

Vapaaehtoisena toimimisen on todettu lisäävän onnellisuutta. Hyvän tekeminen aktivoi mielihyvän aluetta aivoissa. Tekemällä joku toinen onnelliseksi tekee myös itsensä onnelliseksi. Vapaaehtoistoiminnan on todettu lisäävän vapaaehtoi-

sen elämän mielekkyyden kokemusta sekä yhteisöllisyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Sen on todettu lisäävän myös tarpeellisuuden ja itsekunnioituksen kokemusta. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen voi vähentää stressiä, ahdistusta sekä masennusta ja siten lisätä terveyttä ja jopa pidentää elinikää. (Grönlund 2015a, 22.)

Vapaaehtoistoiminta ei lisää pelkästään vapaaehtoisen hyvinvointia. Vapaaehtoistoiminta on kansantaloudellisesti merkittävää, mutta se lisää myös yhteiskunnan toimivuutta ja vakautta. Se edistää ihmisten sosiaalisia suhteita ja verkostoitumista sekä vastavuoroisuutta ja kykyä toimia yhdessä. Vapaaehtoistoiminta on toisista välittämistä ja huolenpitoa, jotka yhdessä luovat yhteiskuntaan inhimillistä arvopohjaa ja vastapainoa koviksi koetuille yhteiskunnan arvoille. (Grönlund 2015a, 22–23.)

Vapaaehtoistoinnalla on suuri merkitys myös avun saajalle. Vapaaehtoistoinnasta saadun tuen on todettu muun muassa vahvistavan äitien itsetuntoa sekä elämänhallintaa ja siten vahvistavan heidän vanhemmuuttaan. Vapaaehtoistoiminta voi täydentää ammattiapua, mutta sen on todettu olevan vaikuttavaa myös yksinään. Vapaaehtoisen apu koetaan pyyteettömäksi vapaaehtoisen auttamishalusta nousevaksi avuksi ja se voidaan kokea helpommaksi ottaa vastaan. Aidon myötätunnon saamisen ja samalla viivalla olemisen kokemus on todennäköisesti yksi vapaaehtoiselta saadun avun positiivisen vaikuttavuuden taustalla. (Grönlund 2015a, 22–23.) Vapaaehtoiselta saadun avun on koettu tuovan lohdutusta. Avun saajan on todettu kokevan itsensä arvokkaaksi sekä hyväksytyksi vaikeuksistaan huolimatta. Vapaaehtoiselta saatu apua on maksutonta ja siten mahdollista myös niukan toimeentulon varassa eläville. Vapaaehtoisen apua on myös nopeammin saatavilla kuin yhteiskunnan apua, mikä on lapsiperheiden arjen sujuvuuden kannalta merkittävää. (Laimio 2010, 9.)

3.4 Vapaaehtoistoimintaan osallistumisen haasteita

Yengin tutkimuksen (2002) mukaan suomalaiset kokevat selkeimmin vapaaehtoistoimintaan osallistumisen esteeksi ajanpuutteen, mikä vaivaa erityisesti naisia, 25–34-vuotiaita, perheellisiä, korkeammin koulutettuja, suurituloisempia sekä

toimihenkilöitä. Lisäksi terveydelliset syyt (naisilla) sekä kokemus siitä, ettei ole mitään annettavaa (miehillä), ovat suurimpia syitä olla osallistumatta vapaaehtoistoimintaan. Moni nuori ei ole mukana toiminnassa, koska heitä ei ole pyydetty mukaan. Nuoret eivät ole edes tiedostaneet toiminnan olemassaoloa. Suurelle osalle iäkkäimmistä osallistumattomuudelle ei ole erityistä syytä. Ihmiset eivät ole niinkään haluttomia tai passiivisia, vaan mahdollisesti helposti innostuvia, jos heitä pyydetäisiin osallistumaan vapaaehtoistoimintaan. (Yeung 2002, 44–46.)

Jäsen 360° tutkii eri alueiden väestön elämäntapoja, asenneilmastoa sekä suhdetta kirkkoon, seurakuntiin ja uskoon (Jäsen 360°). Vapaaehtoistoiminnan seminaarissa ”Ei kahta ilman kolmatta” 23.8.2016 Järvenpäässä puhunut Jäsen 360° jäsenyysasiantuntija Mikko Hormion mukaan vapaaehtoisuus tarkoittaa eri ihmisille aivan eri asioita. 990 000 suomalaista voidaan luokitella ”uskollisiksi”, joille on tärkeää se, että joku luo vapaaehtoistoiminnan puitteet ja toimintatavat ovat perinteiset. Suomalaisista ”irrallisia” on 1,5 miljoonaa, joille vapaaehtoisuus ei ole vapaaehtoista, jos siihen ei liity valinnanvapautta, viihtymistä ja henkilökohtaista elämystä. (Hormio 2016.) Erityisen kiinnostavaa on se, että Jäsen 360° tutkimusten sekä Anne Birgitta Yengin väitöstutkimuksen (2002) mukaan suuri osa vapaaehtoistoiminnan ulkopuolella olevista kansalaisista olisi kiinnostuneita tulemaan mukaan toimintaan, jos heitä pyydetäisiin (Hormio 2016; Yeung 2002, 8). Samaan tulokseen päätyi myös HelsinkiMission, Kansalaisareenan ja Kirkkohallituksen yhdessä maaliskuussa 2015 teettämä tutkimus. Vapaaehtoistoiminnasta ovat kiinnostuneita myös työkäiset, sillä 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan 25–49-vuotiaista jopa noin kaksi kolmesta osallistuisi toimintaan, jos heitä pyydetäisiin. (Grönlund 2015a, 22–25.)

3.5 Vapaaehtoistoiminnassa huomioitavia lakeja ja verotuskäytäntöjä

Vapaaehtoistoimintaa koskevaa yhteistä lainsäädäntöä ei Suomessa vielä ole, mutta eri säädöksissä on vapaaehtoisia koskevia viittauksia. Lainsäädännössä ei myöskään ole suoraa määritelmää siitä, minkälaisia tehtäviä vapaaehtoistoimintaan voi kuulua. Yleisenä periaatteena pidetään sitä, että vapaaehtoisella ei pidä korvata ammattihenkilökunnan työtä. Käytännössä etenkin sosiaali- ja terveysalalla ammattityö ja vapaaehtoistoiminta voivat olla hyvinkin lähellä toisiaan.

Lainsäädännön tarve on tullut esille useissa selvityksissä. Valtiovarainministeriön vuonna 2015 asettaman työryhmän tavoitteena on ollut muun muassa selvittää minkä ministeriön vastuulle lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan edellytysten luomisen tulisi kuulua (Willberg 2015, 5, 9–10.)

Vapaaehtoistoiminta on tekijälle palkatonta ja rahana tai etuutena saadut tulot voidaan katsoa veronalaiseksi tuloksi. Matkakuluja korvataan vapaaehtoisille vaihtelevasti. Vapaaehtoinen voi saada matkakustannukset verovapaasti, jos hän toimii yleishyödyllisen yhdistyksen, eli rekisteröidyn yhdistyksen tai järjestön, toimeksiannosta. Matkakustannusten korvaukset ovat pääsääntöisesti saajalle veronalaista tuloa, jos vapaaehtoistoiminnan järjestäjä on valtio, kunta tai seurakunta. (Willberg 2015, 16.)

Vapaaehtoisten työn arvostus, kiitos ja kannustus palkitsevat ja motivoivat vapaaehtoisia. Tuloverolain mukaan kaikki rahanarvoiset edut, mikäli ne katsotaan jonkinlaiseksi toiminnan vastikkeeksi, ovat veronalaisia. Pienimuotoinen palkitseminen, mikä on arvoltaan vähäistä ja annetaan etukäteen asiasta sopimatta, voidaan katsoa verovapaaksi. Vapaaehtoisen tehtävään liittyvä vähäinen koulutus, kuten perehdytys- ja täydennyskoulutus, on myös verovapaata. (Willberg 2015, 18.)

Työttömälle vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuksia solmia uusia ihmissuhteita, luo arkeen merkityksellisyyttä ja avaa ehkä uusia polkuja työllistymiseen. Työtön työnhakija voi tehdä vapaaehtoistyötä samalla tavalla kuin työssäkäyvä menettämättä työttömyysturvaansa. Vapaaehtoistoiminta ei kuitenkaan ole pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä tai työllisyyttä edistävästä palvelusta. Huomioitavaa on se, että työttömällä työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen, jos hän työskentelee palkatta sellaisissa tehtävissä, joita yleisesti tehdään työsuhteessa. Vapaaehtoistyön ei katsota tällöin olevan yleishyödyllistä vapaaehtoistoimintaa. (Willberg 2015, 19–20.) Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijoiden lausunnon (2015) mukaan asiaan on liittynyt paljon väärinkäsityksiä. THL:n asiantuntijat pitävät tärkeänä sitä, että työttömiä tiedotetaan paremmin uudistetuista ohjeista sekä TE-palvelujen henkilökuntaa opastetaan tulkitsemaan

vapaaehtoistyöhön liittyviä erilaisia tilanteita oikein ja nimenomaan työnhakijan edun mukaisesti. (Erhola & Kekkonen 2015, 2.)

Työturvallisuuslaissa on määritelty työnantajan velvoitteita, kuten riskien ja vaarojen ennaltaehkäisyn sekä työhön perehdyttämisen velvoite. Työturvallisuusmääräyksiä sovelletaan työ- ja virkasuhteissa, mutta vapaaehtoistoiminta jää pääsääntöisesti lain soveltamisen ulkopuolelle. Vapaaehtoistoiminnassa tulee kuitenkin huolehtia mahdollisimman hyvin vapaaehtoisten sekä autettavien turvallisuudesta. Varsinkin kodeissa toimivien vapaaehtoisten perehdytys turvallisuus- ja toimintaohjeisiin on vapaaehtoistoiminnassa ensiarvoisen tärkeää. Tapaturmavakuutuslaki ei velvoita vapaaehtoistoiminnan organisoijaa ottamaan tapaturmavakuutusta vapaaehtoisille. Käytännössä monet järjestäjät kuitenkin hankkivat vapaaehtoisille ryhmätapaturmavakuutuksen. Jos vakuutusta ei ole, voi vapaaehtoinen ottaa itselleen vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen, joka kattaa toiminnan aikana aiheutuneet henkilövahingot. (Willberg 2015, 21–22.)

Vapaaehtoistoiminnassa voi sattua vahinkoja vapaaehtoiselle, autettavalle tai jollekin kolmannelle henkilölle. Vahingonkorvauslain mukaan työnantaja on vastuussa työntekijänsä aiheuttamasta vahingosta. Koska vapaaehtoinen ei ole työsuhteessa, vastuiden määrittely on nykyainsäädännön mukaan mutkikasta. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjä voi ottaa vapaaehtoisen vastuuvakuutuksen, jonka avulla on mahdollisuus suojautua vahingonkorvausvaatimusten varalta. (Willberg 2015, 24–25.)

3.6 Lasten turvallisuutta lisäävät toimenpiteet sekä vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen

Lasten parissa tehtävään vapaaehtoistyöhön liittyy vahvasti lasten turvallisuus ja koskemattomuus. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Taiteen edistämiskeskus sekä Valo, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio ry ovat vuonna 2014 yhteistyössä laatineet oppaan lasten turvallisuutta lisäävistä toimintatavoista. Toimintaohjeen laadinnassa on huomioitu muun muassa oikeusministeriön ja Oikeusrekisterikeskuksen oppaaseen liittyvät kommentit. Toimintaohjeen tavoitteena on se, että vapaaehtoistoiminnan jär-

jestäjät sekä vapaaehtoiset sitoutuvat lasten turvallisuutta ja koskemattomuutta edistäviin toimintatapoihin, joita ovat muun muassa ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjien on mahdollista hyödyntää opasta ottamalla se omaan käyttöön tai laatimalla sen pohjalta omia toimintaohjeita tai -malleja. (Toimintaohje 2014, 3–4.)

Lasten turvallisuutta ja koskemattomuutta edistetään parhaiten asianmukaisilla ja avoimilla toimintatavoilla. Lapset voivat joutua, kuten muutenkin yhteiskunnassa, alttiiksi kaltoin kohtelulle, kuten seksuaaliselle häirinnälle. Lisäämällä työntekijöiden, vapaaehtoisten, vanhempien sekä lasten ja nuorten tietoisuutta siitä, mitä esimerkiksi seksuaalinen häirintä on ja miten sitä kohdatessa tulisi toimia, suojataan lapsia ja ehkäistään epätoivottuja tilanteita. (Toimintaohje 2014, 3–6.)

Lasten turvallisuuden kannalta erityisen tärkeää on luoda ja koota yhteen selkeät ohjeet siitä, miten lasten turvallisuutta edistetään sekä perehdyttää ja kouluttaa kaikki toiminnassa mukana olevat ohjeeseen. Ohjeistuksen tulee löytyä helposti, ja siinä tulee olla myös etukäteen mietityt toimintaohjeet häirintä- tai hyväksikäytöepäilyyn ilmetessä. Lasten turvallisuutta lisätään myös vahvistamalla sellaista avointa ilmapiiriä, missä vaikeistakin asioista voidaan puhua yhdessä. (Toimintaohje 2014, 6–7.)

Vapaaehtoisten rekrytointiin on perusteltua luoda selkeät käytännöt siitä, miten toimintaan hakeutuva haastatellaan, kuka haastattelee ja perehdyttää toimintaan sekä toimintaohjeisiin. Lasten turvallisuuden kannalta merkittävää on se, että vapaaehtoisten kanssa tehtäviin sopimuksiin kirjataan vapaaehtoisen vastuut sekä sitoutuminen vastuulliseen toimintaan. Lasten kanssa toimiessa on perusteltua myös suosia tiimityötä, jolloin pyritään siihen, että vähintään kaksi aikuista toimii yhdessä. Vanhemmilta ja lapsilta säännöllisesti kerätty palaute, jossa avoimesti otetaan puheeksi myös lasten turvallisuus ja koskemattomuus, lisää myös lasten parissa tehtävän vapaaehtoistyön turvallisuutta. (Toimintaohje 2014, 7–8.)

Vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen on tullut mahdolliseksi vuonna 2014 astuneen lain myötä. Laki ei vaadi vapaaehtoistoiminnan järjestäjää selvittämään

lasten kanssa työskentelevien rikostaustaa, mutta antaa siihen mahdollisuuden tiettyjen ehtojen täyttyessä. Lain tarkoituksena on suojella alaikäisten koskemattomuutta sekä edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 148/2014.)

Vapaaehtoistehtävän järjestäjällä on oikeus pyytää vapaaehtoisesta rikosrekisteriote Oikeusrekisterikeskukselta, jos vapaaehtoisen tehtäviin kuuluu

- 1) ”säännöllisesti ja olennaisesti alaikäisen opetusta, ohjausta, hoitoa, huolenpitoa tai muuta yhdessäoloa alaikäisen kanssa;
- 2) henkilökohtainen vuorovaikutus alaikäisen kanssa; ja
- 3) tehtävän hoitaminen yksin tai sellaisissa olosuhteissa, joissa alaikäisen henkilökohtaista koskemattomuutta ei tämän lain 4 §:ssä tarkoitetuista toimista huolimatta voida kohtuudella turvata”.

Rikosrekisteriotetta voidaan hakea vapaaehtoisen kirjallisella suostumuksella, kun kaikki kolme ehtoa täyttyvät. Laissa on säädetty tarkkaan siitä, kuka otteen saa nähdä, miten siinä olevia tietoja tulee käsitellä sekä missä ajassa se on toimitettava vapaaehtoiselle tai tuhottava asianmukaisesti. Vapaaehtoistoiminnan järjestäjän tulee vapaaehtoisia hakiessaan ilmoittaa, jos rikosrekisteriote haetaan kyseiseen vapaaehtoistehtävään hakeutuvista. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 5–12 §.)

4 VAPAAEHTOISIA LAPSIPERHEIDEN TUKENA

Vapaaehtoistoiminta on merkityksellistä vapaaehtoiselle, apua saavalle sekä yhteiskunnalle. Vapaaehtoistoiminta poikkeaa ammattiavusta ja voi myös ennaltaehkäistä ammattiavun tarvetta. Vapaaehtoisten antamalle avulle on perheissä kysyntää, mutta harva on kuitenkin saanut apua tai tukea vapaaehtoisilta. Vapaaehtoistoimintaan panostamiselle on yhteiskunnassamme tilaus erityisesti sen hyvinvointivaikutusten vuoksi. (Grönlund 2015a, 22.)

HelsinkiMissio on järjestö, jonka perustehtävänä on auttaa ja tukea muun muassa perheitä ja saada ihmisiä mukaan auttamistoimintaan. HelsinkiMission yksi toimintamuoto on äiti- ja isämentoritoiminta, jota järjestö toteuttaa yhdessä Helsingin kaupungin ja Espoon kaupungin lapsiperhepalveluiden kanssa. Vapaaeh-

toisen mentorin apu ja tuki on tarkoitettu perheille, joissa haasteet ovat vielä niin pieniä, että julkiselta sektorilta saatavan avun kriteerit eivät täyty. (Grönlund 2015b, 6–7.)

HelsinkiMission ja Lastensuojelun keskusliiton toteuttamassa Suomalaisen lapsiperheiden avun tarve ja avun saaminen -tutkimuksessa (2014) kartoitettiin lapsiperheiden kokemuksia avun saamisesta ja saamatta jäämisestä. Vastausten mukaan perheiden haasteena oli erityisesti se, että ongelmat eivät olleet riittävän suuria julkisen sektorin avun saamiseen samalla kun omia tukiverkkoja ei ollut riittävästi saatavilla. Vanhemmat saattoivat myös kokea, että tukiverkoilta saatava apu tai tuki ei ollut sellaista kuin olisi tarvittu. (Grönlund 2015b, 8.) HelsinkiMission työntekijöiden kokemuksen mukaan haasteena on myös käsitys siitä, että lapsiperheiden tulisi pärjätä ilman ulkopuolista apua. Tämä ajatus elää vahvasti vanhempien keskuudessa ja tulee näkyviin avun pyytämisen ja vastaanottamisen vaikeutena. (Pelkonen & Aro 2015, 30.)

Vapaaehtoisilta ja vertaisilta saatavaa apua pidetään perheissä kiinnostavana. Suomalaisen lapsiperheiden avun tarve ja avun saaminen -tutkimus (2014) tukee ajatusta siitä, että vanhemmat toivovat ja tarvitsevat vanhemmuuden sekä perheen hyvinvoinnin tueksi muun muassa lastenhoitoapua. Moni perhe pitää vapaaehtoisten antamaa apua parempana vaihtoehtona kuin ammattilaisten tai läheisten apua. Kyselyn vastausten mukaan avun antaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy ei yleensä olisi vaikeaa tai monimutkaista. (Paju & Grönlund 2015, 11–21.)

Etelä-Karjalan maakunnan alueen evankelis-luterilaisten seurakuntien kotisivujen mukaan vapaaehtoisia toimii seurakunnissa muun muassa pyhäkoulujen opettajina jumalanpalveluksissa, lastenhoitajina erilaisissa tapahtumissa, kerho-ohjaajina sekä kerhomummoina ja -vaareina seurakuntien kerhoissa. Vapaaehtoiset tarjoavat myös vauvaperheille leivonta-apua sekä tekevät kotikäyntejä, niin sanottuja rotinakäyntejä, yhdessä seurakuntien työntekijöiden kanssa. Seurakuntien kotisivujen mukaan aikuisille on kahvilatoimintaa sekä erilaisia kerhoja, joissa vapaaehtoiset toimivat ohjaajina. Seurakunta tarjoaa vapaaehtoisten avulla apu-

aan myös Nikkaristi-nimisellä toiminnalla. Nikkaristin tarkoituksena on antaa ker-
taluonteista apua arjen pienissä askareissa, kuten lampun vaihdossa. (Imatran
seurakunta s.a.; Lappeenrannan seurakunnat s.a.; Lemminkäinen seurakunta s.a.; Parik-
kalan seurakunta s.a.; Rautjärven seurakunta s.a.; Savitaipaleen seurakunta s.a.;
Taipalsaaren seurakunta s.a.) Suomalaisen lapsiperheiden avun tarve ja avun
saaminen -tutkimuksessa (2014) seurakuntia pidettiin luotettavina, inhimillisinä ja
helposti lähestyttävänä (Paju & Grönlund 2015, 14). Tämä on huomionarvoista,
kun seurakunnissa kehitetään perheille suunnattua vapaaehtoistoimintaa.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTA JA TOTEUTUS

Talvi- ja jatkosodan raskaiden ja sekavien vuosien jälkeisten suhderistiriitojen ja
avioerojen määrän kasvun seurauksena pastori Matti Joensuun laitoi 19.11.1944
Tampereen Aamulehden ilmoituksen ”Älkää ottako avioeroa - tarjoamme apua
vaikeuksissanne” (kuva 1). Ilmoituksen jälkeen hänen puheilleen alkoi hakeutua
yhä enemmän parisuhteen ongelmassa kamppailevia ihmisiä. Tästä sai alkunsa
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perheneuvonta. (Viika 1994, 13–18.)

Kuva 1. Pastori Matti Joensuun ilmoitus Tampereen Aamulehdessä 19.11.1944 (Viika 1994, 13)

Kirkon perheasiain neuvottelukeskus on tällä hetkellä ympäri Suomea 41 paikkakunnalla. Perheneuvonnan palveluja käyttää vuosittain noin 18 000 asiakasta, joista miehiä on noin 42 %. Perheneuvonnan tavoitteena on ammatillisen keskusteluavun ja terapian avulla vahvistaa ja edistää perheiden toimivaa arkea sekä auttaa ja tukea pareja ja perheitä erilaisissa suhdeongelmissa sekä elämän kriisitilanteissa. Perheneuvonnan toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota lasten hyvinvointiin sekä pyritään vahvistamaan vanhemmuutta. Perheneuvontapalvelut

ovat asiakkaalle maksuttomia, ja asiakkaaksi voi hakeutua vaikka ei olisi evankelis-luterilaisen kirkon jäsen. (Perheneuvonta s.a.; Kohtaaminen kantaa 2017, 1.)

Opinnäytetyön tilaajien, Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukusten, toimialueena ovat Etelä-Karjalan yhdeksän kuntaa, joita ovat Imatra, Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale ja Taipalsaari. Maakunnan alueella on 13 seurakuntaa, joita ovat Imatran, Joutsenon, Lappeen, Lappeenrannan, Lauritsalan, Lemin, Luumäen, Parikkalan, Ruokolahden, Rautjärven, Sammonlahden, Savitaipaleen ja Taipalsaaren seurakunnat. Joutsenon, Lappeenrannan, Lappeen, Lauritsalan ja Sammonlahden seurakunnat kuuluvat Lappeenrannan seurakuntayhtymään. Seurakuntia johtavat kirkkoherrat ja seurakuntayhtymää yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja. (Varis 2017.)

5.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mitä apua ja tukea Etelä-Karjalan maakunnan alueen pikkulapsiperheiden vanhemmat toivovat saavansa arkeensa: erityisesti minkälaista apua ja tukea vanhemmat ottaisivat vastaan vapaaehtoisilta. Opinnäytetyössä pyydettiin vanhemmilta myös ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. Lapsi- ja perhepalveluiden uudistamisen keskeisenä tavoitteena on kehittää ennaltaehkäiseviä palveluja. Tutkimus on ajankohtainen ja merkittävä, sillä sen tavoitteena oli erityisesti lisätä tietoa alueen lapsi- ja perhepalveluiden vapaaehtoistoiminnan kehittämisen mahdollisuuksista.

Tutkimuksessa etsittiin vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mitä apua ja tukea Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvat pikkulapsiperheiden vanhemmat toivovat arkeensa?
2. Millaista arjen apua ja tukea pikkulapsiperheiden vanhemmat ottaisivat vastaan vapaaehtoisilta?
3. Millaisia kehittämisohdotuksia pikkulapsiperheiden vanhemmilla on vapaaehtoistoimintaan liittyen?

5.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston kerääminen

Tutkimusmenetelmäksi valittiin määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti se, että määrällisellä tutkimuksella voitiin prosenttein ja lukumäärin selvittää eri palvelujen tarpeellisuus, jolloin palvelujen arvioinnissa ja toteutuksessa voidaan tarvittaessa keskittyä määrällisesti suurempiin tarpeisiin (ks. Heikkilä 2016). Määrällisen tutkimusmenetelmän valintaan vaikutti lisäksi se, että tutkimuksen haluttiin tuottavan mahdollisimman objektiivista tietoa (ks. Kananen 2014, 52, 55).

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvat pikkulapsiperheiden vanhemmat, joilla oli perheessään koko- tai osa-aikaisesti alle kouluikäinen lapsi tai lapsia. Tutkimus toteutettiin kysely- eli survey-tutkimuksena verkkokyselynä Webropol-aineistonkeruuohjelmalla 1.10.–31.12.2017. Kyselytutkimus verkkokyselynä mahdollisti suuren sekä maantieteellisesti laajan tutkimusaineiston keräämisen. Se säästi tutkijan aikaa sekä vaivannäköä, sillä aineisto oli analyysivaiheessa valmiiksi sähköisessä muodossa. Aineisto oli myös siinä muodossa kuin vastaajat olivat itse vastanneet, mikä lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Verkkokyselyn valintaan vaikutti lisäksi sen visuaalisuus, nopeus sekä taloudellisuus. (ks. Valli 2015, 47–49.)

Kyselylomakkeessa (liite 1) käytettiin strukturoituja ja avoimia kysymyksiä sekä niiden välimuotoja. Strukturoidussa kysymyksessä annettiin valmiit vastausvaihtoehdot ja avoimessa esitettiin vain kysymys, mihin vastaajan odotettiin itse muotoilevan vastauksen. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan esiin tutkittavien erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä (Hiltunen s.a). Tämä oli perusteltua, koska tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli selvittää mahdollisten uusien palvelujen tarpeellisuus. Kyselyssä käytettiin myös strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoa, mikä tarkoittaa sitä, että valmiiden vastausvaihtoehtojen lisänä kysymyksessä oli avoin vastausvaihtoehto. Tällä varmistettiin se, että vastaaja kykeni vastaamaan monivalintakysymykseen, vaikka tutkija olisi epäonnistunut vastausvaihtoehtojen laadinnassa. Määrällisessä tutkimuksessa strukturoitujen kysymysten etuna oli se, että saatuja vastauksia voitiin vertailla keskenään sekä niitä

oli tietokoneohjelmalla helpompi käsitellä ja analysoida kuin avoimia kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 198–201.)

Webropol-ohjelmalla on mahdollisuus laatia kysely niin sanottuna perus- sekä mobiiliversiona. Alkuperäinen suunnitelma oli se, että paperisessa saatekirjeessä (liite 2) olevaa QR-koodia varten kyselystä tehdään mobiiliversio ja seurakuntien kotisivuja varten perusversio. QR-koodia haluttiin hyödyntää tutkimuksessa, koska se mahdollistaa vastaajalle helpon ja nopean siirtymisen tutkimuskyselyn verkko-osoitteeseen (Heikkinen 2017). Suunnitelmasta luovuttiin, sillä selvitysten mukaan mobiili- perusversioiden raportteja ei ollut mahdollista yhdistää yhdeksi raportiksi analysointia varten. Perusversion haasteena mobiililaitteella vastattaessa oli kysymysten luettavuus ja mobiiliversion haaste liittyi kyselyyn linkitettyyn yhteystieto- eli arvontalomakkeeseen. Kokeilujen jälkeen päädyttiin perusversioon, jonka fonttia suurennettiin siten, että mobiililaitteessa teksti oli riittävän hyvin luettavissa. Perusversioon vaihdettiin lomakkeen perusasetuksista suuret valintapainikkeet, mitkä tekivät internet-version miellyttävämmäksi vastata.

Aineiston kerääminen

Aineiston keruutapana ei voida puhua otoksesta vaan näytteestä, sillä kenellä tahansa Etelä-Karjalan maakunnan seurakuntien alueella asuvan alle kouluikäisen lapsen vanhemmalla oli mahdollisuus osallistua tutkimuskyselyyn. Näytteellä tarkoitetaan perusjoukosta poimittua harkinnanvaraista osajoukko, jonka katsotaan edustavan perusjoukkoa. (Valli 2015, 49, 158.)

Aineiston keräämiseen haettiin tutkimusluvut (liite 3) Etelä-Karjalan maakunnan alueen 13 seurakunnan kirkkoherroilta sekä Lappeenrannan seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajalta. Kyselylinkin liittämiseen Etelä-Karjalan maakunnan alueen muutosagentin Facebook-sivulle ei lupaa tarvittu. Tutkimuksen tilaaja tiedotti kirkkoherroja sekä yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajaa tutkimuksesta, jonka jälkeen tutkimusluvut pyydettiin sähköpostitse. Luvat saatiin joko kirjeitse tai sähköpostitse. Lupien varmistumisen jälkeen jokaisen seurakunnan kotisivujen päivittäjän kanssa sovittiin sähköpostitse kyselylinkin

sekä siihen liittyvän saatetekstin (liite 4) liittamisestä seurakunnan kotisivuille. Etelä-Karjalan seurakuntien LAPE-yhteys henkilöiden kanssa sovittiin sähköpostitse QR-koodin sisältävän paperisen saatekirjeen (liite 2) toimittamisesta 13 seurakunnan lapsityön toimipisteisiin. Yhteys henkilöitä pyydettiin myös tiedottamaan seurakuntien lastenohjaajia kyselytutkimuksesta. Perheneuvonnan johtajia pyydettiin tiedottamaan henkilökuntaansa tutkimuksesta.

Kohderyhmän tavoitettavuus on haasteellista kaikissa tutkimuksissa. Tästä syystä kyselyyn osallistuminen pyrittiin tekemään potentiaalisille vastaajille mahdollisimman helpoksi ja kiinnostavaksi. Aineisto kerättiin siten, että internet-kyselytutkimuksen linkki oli kaikkien Etelä-Karjalan maakunnan 13 eri seurakunnan kotisivujen etusivulla sekä Etelä-Karjalan maakunnan muutosagentin Facebook-sivulla. Internetissä olevan kyselyn lisäksi Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskusten sekä 13 seurakunnan lapsityön toimipisteiden infotauluilla ja esitepöydillä oli paperisia saatekirjeitä. Aineiston keräämisessä hyödynnettiin QR-koodin (Quick Response) mahdollisuuksia siten, että paperinen saatekirje (liite 2) sisälsi QR-koodin, joka vei suoraan sähköiseen Webropol-kyselylomakkeeseen. QR-koodi luotiin järjestelmäasiantuntija Heikkisen opastuksella maksuttomalla qr-koodit.fi - Generaattori -sivustolla. QR-koodia hyödyntämällä pyrittiin madaltamaan varsinkin nuorten vanhempien kynnystä osallistua kyselytutkimukseen. Neliön muotoisen koodin hyödyntäminen vaatii kameralla varustetun mobiililaitteen sekä QR-koodien lukemiseen tarkoitetun sovelluksen (Heikkinen 2017). Niitä vanhempia varten, joilla ei ollut QR-koodin lukemiseen tarvittavaa laitetta tai sovellusta, oli paperisessa saatekirjeessä seurakunnan kotisivujen verkko-osoite, mitä kautta oli myös mahdollista osallistua kyselyyn.

5.3 Aineiston analyysi

Kyselytulosten analysointi toteutettiin internetpohjaisella Webropol-aineistonkeruuohjelmalla suoria jakaumia sekä ristiintaulukointia käyttäen. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on tarkastella suurten ryhmien ja populaatioiden käyttäytymistä. Tästä syystä aineisto tiivistettiin tilastoiksi ja raportointi toteutettiin prosentteina. (Kananen 2015, 288–290.)

Vanhempien ideoiden esiin saamiseksi aineistoa lähestyttiin myös ymmärtämisen kautta, ja avoimia vastauksia analysoitaessa hyödynnettiin laadullista tutkimusotetta (Hirsjärvi ym. 2009, 221–224). Avoimen kysymyksen numero 12 ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” analyysissä vastaukset pelkistettiin eli redusointiin tutkimuskysymysten kannalta oleellisiksi käsitteiksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109–10). Jos vastaus sisälsi kaksi tai useamman merkityksellisen vapaaehtoistyöhön liittyvän tarpeen tai toiveen, vastaus pelkistettiin useammalla käsitteellä. Redusoinnissa hyödynnettiin värejä vastausten selkeyttämiseksi.

Taulukko 1. Avoimen kysymyksen numero 12 ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” analysoinnin eteneminen

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Apua ja tukea jaksamiseen, juttukaverin, voisivat vapauttaa vanhemmat esim. elokuvaan tai vaikka edes ruokakauppaan rauhassa miettimään ostotarpeita.	Juttukaveri jaksamiseen. Lastenhoitoa Puolison kanssa elokuvaan tai kauppaan.	Tukihenkilö aikuiselle Lastenhoitoapu - Parisuhdeaikaan - Asiointiin
”Lapsiparkki”, ajatuksena vaikka 1-2 iltana viikossa 1-2h ajan voisi saada apua lastenhoitoon vaikka oman harrastuksen ajaksi. Vaikka yleisimpien liikuntaryhmien aikana.	Lapsiparkki. Säännöllisesti. Oman harrastuksen ajaksi.	Lastenhoitoapu - Harrastamiseen - Säännöllisesti
Varaisovanhempi toimintaa; omat isovanhemmat asuvat kaukana, muutenkin lyhytkestoista lastenhoitoapua vaikka vain kerran kuussa, koska asuinpaikkakunnalla ei asu sukulaisia joilta saisi lastenhoitoon apua.	Varaisovanhempi Lyhytkestoista 1x/kk	Lastenhoitoapu - Säännöllisesti - Lyhytkestoisesti

Vastauksista oli löydettävissä käsitteet varaisovanhempi, lastenhoito, lapsiparkki, tukihenkilö aikuiselle, perhekerho tai -tapahtuma sekä kodinhoito. Edellä mainitut koodattiin omiksi käsitteiksi, jotta tutkimuksessa voitiin laskea niiden esiintyvyys vastauksissa. Varaisovanhempi-, lastenhoito- sekä lapsiparkki-käsitteet yhdistettiin lopuksi käsitteeksi lastenhoitoapu, jolloin voitiin laskea lastenhoitoapuun liittyvän tarpeen esiintyminen. Avoimissa vastauksissa oli runsaasti informaatiota myös siitä, miksi ja milloin apua ja tukea toivotaan ja mitä vapaaehtoisen toivottaisiin tekevän lasten kanssa. Näitä tietoja koodattiin myös taulukoihin, jolloin vastauksista saatiin kattavaa ja myös aihetta selittävää tietoa.

Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli saada pikkulasten vanhemmilta uusia ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Tästä syystä avoimen kysymyksen (numero 12) ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” aineistosta

poimittiin ja tuloksissa raportoitiin myös tilastollisesti merkityksettömiä yksittäisiä vanhempien ehdottamia vapaaehtoistoimintaan liittyviä ideoita.

6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vastaaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen kysymyksillä 1–9 kartoitettiin vastaajien taustatietoja. Kyselyyn vastasi yhteensä 137 henkilöä, joista naisia oli 96 % ja miehiä 4 %. Vastaajista kolmasosa (33 %) oli iältään 20–30-vuotiaita, yli puolet (55 %) 31–40-vuotiaita ja joka kymmenes (12 %) 41–50-vuotiaita. Avioliitossa eli 61 % ja avoliitossa 31 % vastanneista. Eronneita sekä naimattomia oli 4 %. Kysymyksessä numero neljä kysyttiin vastaajan sosioekonomista asemaa. Vastausvaihtoehdon ”jokin muu, mikä” oli valinnut yhdeksän vastaajaa. Vastaajista neljä ilmoitti olevansa kotihoidontuella ja viisi ilmoitti olevansa osa-aikatyössä. Kotihoidontuella olevat lisättiin taustamuuttujiltaan kotiäiti/isä-ryhmään sekä osa-aikatyössä olevat työssäkäyvien ryhmään. Näiden tarkastelujen lopputuloksena vastaajista kotiäitejä tai -isiä oli 52 %, työssäkäyviä 39 %, opiskelijoita 5 % ja työttömiä 4 %. (Liite 5.)

Kyselyyn vastanneista vanhemmista 94 % eli parisuhteessa joko kahden vanhemman ydinperheessä tai uusperheessä, joista kahdella prosentilla oli myös monikkoperhe. Yhden vanhemman perhe oli kuudella prosentilla vastanneista. Alle kouluikäisiä lapsia perheissä oli pääsääntöisesti yksi (42 %) tai kaksi (45 %). Kolme tai neljä alle kouluikäistä lasta oli 13 prosentilla vastanneista. (Liite 5.)

Vastaajista lähes kolmannes (28 %) asui Lappeenrannassa ja joka viides (21 %) Imatralla. Noin joka kymmenes kyselyyn vastannut asui Ruokolahdella (12 %), Lemillä (9 %) tai Parikkalassa (9 %). Luumäeltä oli seitsemän prosenttia vastaajista, Savitaipaleelta kuusi, Taipalsaareltä viisi sekä Rautjärveltä kolme prosenttia. (Liite 5.)

Kyselyyn vastasivat pääsääntöisesti parisuhteessa elävät naiset, joilla oli perheessään yksi tai kaksi alle kouluikäistä lasta. Valtaosa vastaajista oli mukana työelämässä tai vaihtoehtoisesti kotiäiteinä.

Taustakysymyksenä kysyttiin myös, onko vastaaja saanut apua ja tukea vapaaehtoiselta. Valtaosalla vanhemmista (85 %) ei ollut aiempaa kokemusta vapaaehtoisen tarjoamasta avusta tai tuesta. Muutama vastaaja (7 %) ei tiennyt oliko käyttänyt vapaaehtoistoiminnan avun ja tuen palveluja aikaisemmin. Vastaajista vain noin yksi kymmenestä (9 %) ilmoitti saaneensa apua ja tukea vapaaehtoistoimijoilta. Niitä vastaajia (9 %), jotka olivat saaneet apua ja tukea vapaaehtoiselta, pyydettiin kertomaan, keneltä vapaaehtoistoiminnan järjestäjältä he olivat apua ja tukea saaneet sekä minkälaista se oli ollut. Avointen vastausten perusteella moni ”Kyllä”-vastaaja oli ymmärtänyt kysymyksen väärin tai ymmärsi termin ”vapaaehtoinen” väärin, sillä näissä avoimissa vastauksissa viitattiin usein kunnan tai seurakunnan työntekijöiltä saatuun apuun tai tukeen. (Liite 5.)

6.2 Pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita

Kyselyn ydinkysymyksenä (numero 10) oli pikkulapsiperheiden vanhempien kokemus eri avun ja tuen toiveista sekä keneltä he ottaisivat apua ja tukea vastaan. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita useampi avun tarjoaja. Kyselyssä haluttiin myös tietää mitä apua ja tukea vanhemmat eivät tarvitse, ja tästä syystä vastaajilla oli mahdollisuus valita myös ”En tarvitse apua/tukea” -vaihtoehto.

Kyselyn perusteella eniten toivottiin lastenhoitoapua oman jaksamisen tueksi, kuten lepoon, virkistykseen ja liikuntaan. Huomioitavaa on, että vain 4 % vastasi, ettei tarvitse kyseistä apua. Suurin osa vanhemmista (88 %) toivoi saavansa lastenhoitoapua omaan jaksamiseen lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta. Joka kolmas ottaisi lastenapua vastaan myös vapaaehtoiselta (34 %) sekä maksuttomalta ammattiauttajalta (31 %). (Liite 6.)

Lastenhoitoapua parisuhteen tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen toivoi yli kolme neljästä vastaajasta lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (78 %) ja joka neljäs vapaaehtoiselta (24 %) sekä maksuttomalta ammattiauttajalta (23 %). Vain 12 % ilmoitti, ettei tarvitse kyseistä apua. Vanhemmuuden kysymyksiin, kuten lapsen kasvatukseen ja kehitykseen, toivottiin eniten apua ja tukea maksuttomalta ammattiauttajalta (51 %) sekä lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (48 %).

Yksi viidestä (19 %) ottaisi apua ja tukea vastaan myös vapaaehtoiselta. Vain noin joka neljäs (23 %) koki, ettei tarvitse tukea vanhemmuuteen. (Liite 6.)

Puolet vastaajista toivoi saavansa tukea/apua yksinäisyyteen lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (50 %), joka viides maksuttomalta ammattiauttajalta (20 %) ja lähes joka viides vapaaehtoiselta (16 %). Vain reilu kolmannes (35 %) vanhemmista koki, ettei tarvitse tukea/apua itselle esimerkiksi yksinäisyyteen tai ajatus-tenvaihtoon. Lapsille toivottiin myös tukea/apua. Lähes puolet (44 %) vanhemmista toivoi lapsen tai lasten saavan tukea/apua lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta ja joka viides (20 %) vapaaehtoiselta. Hieman alle puolet vanhemmista (46 %) ei kokenut lapsen tai lasten tarvitsevan esimerkiksi tukihenkilöä tai -kaveria. Parisuhteen kysymyksiin, kuten vuorovaikutukseen tai mustasukkaisuuteen liittyviin ongelmiin, toivoi reilu kolmannes (36 %) apua ja tukea maksuttomalta ammattiauttajalta sekä lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (34 %). Vapaaehtoiselta toivottiin vähemmän (7 %) apua kuin maksulliselta ammattiauttajalta (14 %). Vain reilu kolmannes (36 %) ei kokenut tarvitsevänsä apua ja tukea parisuhteen kysymyksiin. (Liite 6.)

Juhlavalmisteluihin toivottiin eniten apua lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (57 %) ja reilu kolmannes (36 %) koki, ettei kyseiselle avulle ollut tarvetta. Noin joka viides ottaisi siivousapua vastaan lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (20 %) sekä vapaaehtoiselta (18 %) ja lähes joka kolmas (28 %) käyttäisi maksullisen ammatinharjoittajan palveluja. Hieman alle puolet vastaajista (46 %) ei tarvinnut siivousapua. Arjen ruuanlaittoon tai leivontaan tarvittiin kyselyn mukaan kaikkein vähiten apua (66 %). Arjen ruuanlaittoon ja leivontaan toivottiin eniten apua lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta (28 %). (Liite 6.)

Vastausten mukaan pikkulapsiperheiden vanhemmat toivoivat paljon erilaista apua ja tukea arkeensa. Eniten apua ja tukea toivottiin lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta, mutta myös vapaaehtoisten antama apu ja tuki olivat toivottuja. Vanhemmuuden ja parisuhteen kysymyksiin toivottiin jonkin verran enemmän apua ja tukea maksuttomalta ammattiauttajalta kuin lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta. Huomioitavaa on se, että erittäin harva koki, ettei tarvitse lastenhoitoapua omaan

jaksamiseen tai parisuhteen ja/tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen. Vain joka neljäs vastaaja ei tarvinnut apua ja tukea vanhemmuuden kysymyksiin. Tätä voidaan pitää myös merkittävänä tuloksena.

6.2.1 Sosioekonominen tarkastelu vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta

Vastauksia tarkasteltiin myös vastaajien sosioekonomista asemaa ristiintaulukoiden. Vastaajat jaettiin ryhmiin Kotiäidit/-isät ja työttömät sekä Työssäkäyvät ja opiskelijat. Sosioekonominen asema -kysymyksessä (numero 4) ”jokin muu” -vastanneet poimittiin mukaan vertailuun yksitellen sekä lisättiin ryhmien vastauksiin. Sosioekonomisen tarkastelun perusteena oli kiinnostus siitä, toivotaanko vapaaehtoisen palveluja päivällä vai työajan jälkeen. Tämä on merkittävä tieto, kun suunnitellaan ja organisoidaan vapaaehtoistoimintaa sekä vapaaehtoisia haastatellaan rekrytointia varten.

Ristiintaulukoinnissa tarkasteltiin kyselyssä esiin tulleita suurimpia vapaaehtoisuuteen liittyviä avun ja tuen toiveita. Näitä olivat lastenhoitoon, vanhemmuuteen, itselle ja lapselle/lapsille henkilökohtaiseen tukeen/apuun sekä siivousapuun liittyvät toiveet. Ristiintaulukoinnissa verrattiin ryhmien välistä vapaaehtoisilta toivottua apua ja tukea. Lisäksi tarkasteltiin sitä, onko ryhmien välillä eroavaisuuksia ”En tarvitse apua/tukea” -vastauksissa.

Ryhmien välisissä avun ja tuen toiveissa sekä ”En tarvitse apua/tukea” -vastauksissa oli vain vähän eroavaisuuksia. Suurin ero ryhmien välillä löytyi siitä, että kotiäidit/-isät ja työttömät toivoivat enemmän apua vapaaehtoiselta vanhemmuuden kysymyksiin (24 %) kuin työssäkäyvät ja opiskelijat (13 %). Vapaaehtoiselta toivottiin apua ja tukea itselle Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä jonkin verran enemmän (19 %) kuin Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä (10 %). (Liite 7.)

Tuloksia voidaan pitää vapaaehtoistoiminnan organisaation kannalta merkittävinä. Kyselyn vastausten mukaan lastenhoitoapua sekä muuta tukea/apua tarvitaan sekä päivällä että työajan jälkeen ja viikonloppuisin. Tämä mahdollistaa eri

elämäntilanteissa olevien vapaaehtoisten osallistumisen esimerkiksi tukihenkilö-, lastenhoito- ja siivousaputoimintaan.

6.2.2 Alueellinen tarkastelu vapaaehtoistoiminnan näkökulmasta

Tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää Etelä-Karjalan alueen seurakuntien vapaaehtoistyön kehittämisessä, minkä vuoksi tutkimusta analysoitiin myös alueellisesti. Lemin, Luumäen, Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaaleen ja Taipalsaaren kunnista saatujen vastausten vähäisen määrän vuoksi näiden kuntien vastaukset jaettiin kahteen eri ryhmään kuntien sijainnin perusteella. Toisen ryhmän muodostivat maakunnan eteläpuoliset kunnat (Lemi, Luumäki, Savitaipale ja Taipalsaari) ja toisen maakunnan pohjoisen puolen kunnat (Parikkala, Rautjärvi ja Ruokolahti) (Etelä-Karjalan liitto s.a).

Kuva 2. Etelä-Karjalan maakunnan kuntarajat ja sijainti (Etelä-Karjalan liitto s.a.)

Lastenhoitoapua omaan jaksamiseen toivoi vapaaehtoiselta noin kaksi viidestä Lappeenrannassa (40 %) sekä Parikkalassa, Rautjärvellä ja Ruokolahdella (42 %). Kyseistä apua vapaaehtoiselta toivottiin merkittävästi myös Lemillä, Luumäellä, Savitaipaleella ja Taipalsaareissa (32 %) sekä Imatralla (21 %). Lappeenrannassa kaikki vastaajat kokivat tarvitsevansa lastenhoitoapua omaan jaksamiseen. Muissakin kunnissa ”En tarvitse apua/tukea” -vastauksia oli vain alle 10 %. Lastenhoitoapua parisuhteen ja/tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen toivottiin vapaaehtoiselta myös kaikkien kuntien alueella (24–27 %). Imatralla vapaaehtoisen apua toivottiin kuitenkin hieman vähemmän (17 %) kuin muissa kunnissa. ”En tarvitse apua/tukea” -vastauksissa ei ollut kunnittain suuria eroja (9–14 %). Tukea vanhemmuuden kysymyksiin toivottiin vapaaehtoiselta eniten Lappeen-

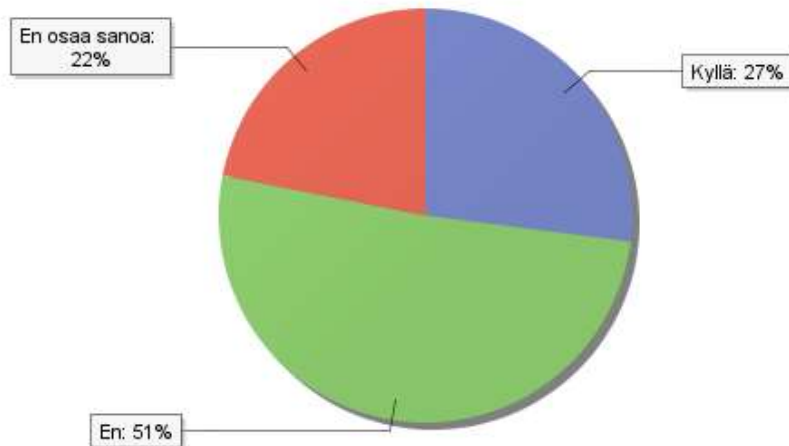
rannassa (24 %) ja muissa kunnissa hieman vähemmän (14–21 %). Lappeenrannassa toivottiin vapaaehtoiselta myös enemmän tukea/apua lapselle (34 %), kun muissa kunnissa (9–17 %). Tukea/apua itselle toivottiin vapaaehtoiselta kaikissa kunnissa lähes yhtä paljon (10–16 %). Vapaaehtoiselta toivottiin myös siivousapua kaikissa kunnissa lähes yhtä paljon (18–24 %). Poikkeuksena oli Imatra, missä sitä toivoi huomattavasta harvempi (7 %). Kaikissa kunnissa noin joka toinen vastaaja ilmoitti, ettei tarvinnut siivousapua ollenkaan (41–55 %). (Liite 8.)

Väkiluvultaan suurimmassa kunnassa, Lappeenrannassa, avun ja tuen toive vapaaehtoiselta näyttäytyi jonkin verran suurempana kuin muissa kunnissa. Väkiluvultaan toiseksi suurimmassa kunnassa, Imatralla, toivottiin vapaaehtoiselta apua ja tukea pääsääntöisesti vähemmän kuin muissa kunnissa. (Etelä-Karjalan liitto 2018; Liite 8.)

6.3 Varaisovanhemmalta toivottu apu ja tuki

Kyselyssä haluttiin vastauksia myös siihen, ovatko vanhemmat kiinnostuneita varaisovanhemmuus-toiminnasta. Varaisovanhempi on ”isovanhempi-ikäinen” vapaaehtoinen tukihenkilö, joka rikastuttaa lapsen ja hänen perheensä elämää läsnäolollaan ja elämäkokemuksellaan. Varaisovanhempi voi ottaa isovanhempien paikan perheessä, jossa luonnollinen isovanhempisuhde puuttuu tai täydentää olemassa olevaa isovanhempisuhdetta, jos perheen omat isovanhemmat ovat kaukana tai muuten estyneitä. Varaisovanhempi-tyyppistä toimintaa on esimerkiksi Punaisella Ristillä Varamummo-nimisenä toimintana. (RedNet s.a.)

Kysymyksen numero 11 ”Toivotko perheellesi apua/tukea Varaisovanhemmas-ta?” vastausten mukaan puolet vastaajista (51 %) ei toivonut varaisovanhemman apua/tukea, mutta lähes joka kolmas (27 %) toivoi apua/tukea ja joka viides ei osannut sanoa (22 %).

Kuva 3. Pikkulapsiperheiden vanhempien varaisovanhemmalta toivoma apu ja tuki, % (n=137)

Vastausten perusteella varaisovanhemmus-toiminnalle on kysyntää pikkulapsiperheissä. ”En osaa sanoa” -vastanneet ovat myös mahdollisia tulevia palvelun käyttäjiä. Varaisovanhemmus-toiminnan käynnistäminen ja siitä tiedottaminen voivat hyvinkin lisätä palvelua toivovien määrää.

Avoimen kysymyksen numero 12 ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” vastauksissa mainittiin myös usein toive varaisovanhemman avusta. Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä joka kolmas (30 %) sekä Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä lähes joka kolmas (26 %) toivoi saavansa varaisovanhemman apua ja tukea helposti, matalalla kynnyksellä, säännöllisesti tai lyhytkestoisesti esimerkiksi asioiden toimittamisen ajaksi. (Liite 9.)

”Eniten meidän perhe kaipaisi lastenhoitoapua ja varaisovanhempaa. Olisi ihanaa jos mm. varaisovanhemmat ja lapsiperheet löytäisivät helposti toisensa, nyt näin ei ole.”

Vastauksissa toivottiin muun muassa sitä, että varaisovanhempi lukisi lapsille satuja, leipoisi pullaa, veisi marjametsään ja antaisi ”isovanhemman viisautta”. Vastauksista oli luettavissa se, että toiminnan ei tarvitse olla mitään ihmeellistä, vaan ”perus mummojutut” riittävät. Vanhempien mielestä tärkeintä oli se, että varaisovanhempi on turvallinen, välittävä ja lasta huomioiva aikuinen. Varaisovanhempaa toivottiin myös vanhemmuuden ja aikuisen yksinäisyyteen tueksi. Varaisovanhemman toivottiin mahdollistavan vanhemmille myös parisuhdeaikaa.

Yhden vastaajan kokemuksen mukaan tukihenkilöistä ja varaisovanhemmista tuntuu yleisesti olevan huutava pula.

6.4 Vanhempien ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi

Avoimeen kysymykseen numero 12 ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” vastasi yli puolet (58 %) kaikista kyselyyn osallistuneista. Sosioekonominen asema -kysymyksessä (numero 4) ”jokin muu” -vastanneet poimittiin mukaan vertailuun yksitellen siten, että kotihoidontuella olevien kysymyksen numero 12 avoimet vastaukset poimittiin aineistosta ja siirrettiin Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmään sekä osa-aikatyössä olevien vastaukset Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmään.

Avoimissa vastauksissa suurimmaksi vanhempien toiveeksi nousi lastenhoitoavun saaminen helposti ja matalalla kynnyksellä. Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä 72 % ja Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä 62 % toivoi saavansa lastenhoitoapua (liite 9). Vastausten perusteella vanhemmilla on suuri tarve saada lapsille luotettava hoitaja keskinäisen parisuhdeajan järjestämiseksi. Vastauksista nousi esiin myös se, että oman ajan saaminen ja sen käyttäminen hengähdystaukoon tai esimerkiksi liikuntaharrastukseen on jaksamisen kannalta molemmille ryhmille tärkeää. Myös vauvan synnyttyä perheeseen toivottiin lasten- ja kodinhoitoapua, jotta äiti voi rauhassa levätä vauvan kanssa ja toipua synnytyksestä. Lastenhoitoapua toivottiin myös asioinnin sekä siivouksen ajaksi.

Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä toivottiin, että lastenhoitoapua olisi saatavilla myös nopeasti. Tämä saattaa kertoa siitä, että kotona olevalla on tarve saada lapsille hoitaja esimerkiksi äkillisen asioiden toimittamisen tai sairaustapauksen vuoksi. Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä toivottiin erityisesti lapsiparkkeja, missä lapset voisivat leikkiä ikäistensä kanssa ja saada uusia ystäviä samalla kun vanhempi tai vanhemmat käyvät töiden jälkeen ostoksilla tai harrastuksissa. Lapsiparkki-toiminnan toivottiin olevan saatavilla säännöllisesti esimerkiksi kerran viikossa iltapäivällä tai alkuillasta esimerkiksi kauppakeskuksen tai liikuntapaikan yhteydessä.

”Maksullista tai maksutonta apua, mitä olisi helposti saatavilla. Ja sitä olisi matala kynnyks kysyä, vaikka asiat ja jaksaminen olisikin hyvää. Ennaltaehkäisevää apua kaikille!”

Perhekerhoja ja -tapahtumia toivoi joka neljäs (24 %) niin Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä kuin Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä (liite 9). Erityisesti toivottiin erilaisia matalan kynnyksen kokoontumisia ja harrasteryhmiä, joissa voisi käydä yhdessä lasten kanssa ja saada itselle vertaistukea ja uusia tuttavuuksia.

”Projekti, jonka kautta voisi tutustuttaa maahanmuuttaja ja kantaväestön lapsiperheitä toisiinsa.”

Perhetapahtumien yhteyteen toivottiin myös lapsille hoitajia samalla kun aikuisilla olisi omaa ohjelmaa. Perheiden yhteisiä kerhoja ja tapahtumia toivottiin arkipäiviin sekä -iltoihin ja viikonloppuihin, myös syrjäseuduille. Päiväleiristä taaperoikäisen kanssa oltiin myös kiinnostuneita. Toivomuksessa oli myös se, että tapahtumien suunnitteluun, toteuttamiseen ja itse tapahtumaan voisi osallistua yhdessä lapsen kanssa.

Kiireiseen pikkulapsiperheen arkeen toivottiin Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä (13 %) ja Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä (15 %) lähes yhtä paljon vapaaehtoisen apua tavallisiin kodin askareisiin, kuten keittiön siivoukseen. Siivousapua toivottiin myös urakkaluonteisiin tehtäviin kuten ikkunoiden pesuun. Tukihenkilöä aikuiselle toivottiin Kotiäidit/-isät ja työttömät -ryhmässä enemmän (15 %) kuin Työssäkäyvät ja opiskelijat -ryhmässä (6 %). (Liite 9.)

”Joku voisi tulla ja keittää kahvit, kun itse ei jaksa.”

Tukihenkilöä toivottiin arjen voimavaraksi, jaksamisen tueksi ja perheen rinnalla kulkijaksi. Kotona olevien vastauksissa todettiin, että myös pelkkä seurakin kelpaisi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tulosten mukaan pikkulapsiperheiden vanhemmat toivovat erityisesti lastenhoitoapua omaan jaksamiseen sekä parisuhteen ja/tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen. Tutkimuksessa erityistä huomiota kiinnitti se, että erittäin harva koki niin, että lastenhoitoavulle ei ollut tarvetta. Lastenhoitoapua toivottiin eniten lähiomaiselta, ystävältä tai tuttavalta. Tämä on ymmärrettävää, sillä tutkimuksessa saatujen avointen vastausten mukaan lasten jättäminen luotettavalle hoitajalle on vanhemmille tärkeää.

Perheiden lisääntyvä sosiaalinen eristyneisyys asettaa parisuhteelle vaatimuksia. Puolisolta odotetaan erityisesti huolenpitoa, arvostusta sekä hellyyttä. Parisuhteessa halutaan olla onnellisia. Lasten saaminen on monessa parisuhteessa onnen täyttymys. Monelle vanhemmalle tulee kuitenkin yllätyksenä se, kuinka paljon lapsen syntymällä on vaikutusta puolison kanssa vietetyn yhteisen ajan määrään sekä omaan jaksamiseen. Yhdessä vietetty aika mahdollistaa pariskunnan välisen keskusteluyhteyden jatkumisen ja sitä kautta ymmärretyksi tulemisen myös uudessa elämänvaiheessa. Tämä vähentää muun muassa kotitöistä johtuvaa riitelyjen määrää ja siten lisää molempien vanhempien sekä lasten hyvinvointia.

Työn, lasten hoidon, oman ajan sekä perheen, parisuhteen ja ystävien kanssa jaetun ajan tasapainon löytäminen on pikkulapsivaiheessa eläville vanhemmille haasteellista. Tasapainon löytäminen on elämänlaadun ja tyytyväisyyden kannalta kuitenkin erittäin tärkeää. Vanhempien hyvinvointi vaikuttaa suotuisasti lasten kasvuun ja kehitykseen. Vielä tänäkin päivänä vanhemmuuden tai parisuhteen haasteisiin voi olla vaikea pyytää apua.

”Minusta tuntuu, että Suomessa on edelleen vallalla käsitys, että yksin on pärjättävä ja omat lapset hoidettava. Oman ajan vaatiminen on itsekästä. Eihän sitä ennenkään ole ollut.”

Vaikeus avun pyytämiseen ja vastaanottamiseen voisi madaltua, jos apua ja tukea olisi helposti saatavilla ja siitä tiedotettaisiin sekä sitä tarjottaisiin aktiivisesti. Eri tutkimusten mukaan pikkulapsiperheet olisivat helposti autettavissa. Opinnäytetyön tutkimus osoittaa sen, että jo pieni hengähdystauko tai aikuisen seura olisi

merkittävä arjen apu pikkulapsivaiheessa eläville vanhemmille. Vastaamalla perheiden tarpeisiin voidaan yksinkertaisinkin keinoin vahvistaa vanhemmuutta sekä ehkäistä parisuhteen ongelmia.

Opinnäytetyön tutkimuksen mukaan vanhemmuuden ja parisuhteen kysymyksiin toivottiin myös merkittävän paljon tukea. Vanhempien huolen aiheista tehty vuoden 2012 lapsiperhekysely tukee tätä tulosta. Perheiden lisääntyvä sosiaalinen eristyneisyys voi olla yksi tekijä tuen tarpeen kokemukseen. Suomen lakien mukaan vanhemmille tulee antaa apua ja tukea heidän kasvatustehtävässään. Avun ja tuen hakeminen on väsyneenä ja kuormittuneena haastavaa. Tuen hakeminen voidaan kokea myös leimaavana. Kouvolan kaupungin palvelupäällikön Sanna-Riitta Junnosen mukaan vanhemmilla voi olla korkea kynnyks ottaa yhteyttä sosiaalitoimintaan, sillä yhä helposti kuvitellaan avun pyytämisen johtavan lasten huostaanottoon. Kouvolassa on kahden viimeisen vuoden aikana panostettu perheille suunnattuun varhaiseen tukeen. Kotiin vietävää apua ja tukea, muun muassa lastenhoitoapua, on ollut helposti saatavilla, ja se on suunniteltu yhdessä perheen kanssa. Junnosen mukaan uudesta palvelusta saatu palaute on ollut positiivista. Huomioitavaa on se, että varhaisen tuen palveluihin panostaminen on pienentänyt lastensuojelun menoja Kouvolassa. (Valkonen 2018, 2–3.)

7.1 Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia pikkulapsiperheiden arjessa

Opinnäytetyön tutkimus sekä vuonna 2014 toteutettu Suomalaisten lapsiperheiden avun tarve ja avun saaminen -tutkimus tukevat ajatusta siitä, että lapsiperheiden vanhemmat toivovat ja tarvitsevat perheiden hyvinvoinnin tueksi lastenhoitoapua. Myös Kouvolan kaupungin uudistetun kotiin vietävien palvelujen kokemusten mukaan tilapäinen lastenhoitoapu on tukenut perheiden hyvinvointia. Vanhemmilta saatujen vastausten mukaan ongelmien ennaltaehkäisy ei olisi vaikeaa tai monimutkaista. HelsinkiMission, Kansalaisareenan ja Kirkkohallituksen yhdessä vuonna 2015 teettämän tutkimuksen sekä opinnäytetyön tutkimuksen mukaan lapsiperheissä on kysyntää vapaaehtoisen antamalle avulle ja tuelle. Vapaaehtoisten antamaa apua ja tukea voi olla helpompi ottaa vastaan, ja maksuttomana se on mahdollista myös niukan toimeentulon varassa eläville.

Sosiaali- ja terveystalvelujen (sote) uudistamisen lähtökohtana on ollut heikoimassa asemassa olevien talvelujen saatavuuden paraneminen. Uudistukseen liittyvän lapsi- ja perhepalveluiden muutoshjelman (LAPE) tavoitteena on luoda perheiden tarpeita vastaavia talveluja yhteistyössä muun muassa vapaaehtois-toimijoiden kanssa. Vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytyksiä ollaan myös kehittämässä. Opinnäytetyön tutkimuksessa on selkeästi tullut esille pikkulasten vanhempien avun ja tuen toive sekä tarve. Tutkimuksen mukaan vanhemmat ottavat apua ja tukea vastaan myös vapaaehtoisilta. Vapaaehtoistoimintaan panostamalla voidaan toteuttaa sote:n ja LAPE:n tavoitteita.

Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttilan mukaan hädässä olevat lapset ovat usein yksin. Kurttilan mukaan puutetta on erityisesti arkisesta perhetyöstä. (Kurttila 23.11.2017.) Vapaaehtoisten antamalla avulla on mahdollista vastata lasten yksinäisyyden ongelmaan sekä perheiden tarvitsemaan perhetyön saatavuuteen. Tähän tarvitaan avointa keskustelua ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

7.2 Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien avoimet vastaukset, joilla haettiin vanhempien ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi (kysymys numero 12), olivat samansuuntaisia kuin kysymyksessä numero 10 esitetyt vaihtoehdot avun ja tuen toiveista. Voidaan ajatella, että kysymyksen numero 10 vaihtoehdot ovat jonkin verran ohjanneet vanhempien avoimia vastauksia. Toisaalta yhdenmukaisuutta voidaan pitää tutkimuksen luotettavuutta lisäävänä.

Avoimissa vastauksissa (kysymys numero 12) tuli selkeästi esiin se, että vapaaehtoisia voisi olla mukana monenlaisessa toiminnassa, kuten perhekerhojen ja -tapahtumien ohjaajina. Vapaaehtoisia toivottaisiin myös lastenhoitajiksi kauppa-keskusten tai urheilupaikkojen yhteyteen. Avoimet vastaukset antoivat vahvistusta sille, että vanhemmilla on halu ja tarve viettää yhteistä aikaa lasten ja muiden lapsiperheiden kanssa sekä saada omaa aikaa esimerkiksi työpäivän jälkeen. Vanhemmille on myös tärkeää saada vertaistukea samalla kun lapset leikkivät muiden lasten kanssa.

Vanhempien avoimet vastaukset toivat esiin myös vapaaehtoistoiminnan järjestämisen kannalta merkittäviä selvennyksiä. Pikkulapsiperheille kohdistettu apu ja tuki tulee olla helposti löydettävissä ja saatavilla myös nopealla aikataululla. Kunkin perheen yksilöllisen tilanteen takia apua ja tukea toivotaan eri kellonaikoina satunnaisesti tai säännöllisesti. Vapaaehtoisen avun piiriin hakeutuvia perheitä autetaan parhaiten räätälöimällä heidän tarpeiden mukaiset palvelut. Tämä vaatii vapaaehtoistoimijan järjestäjältä avoimuutta, joustavuutta ja innovatiivisuutta.

Työssäkäyville vanhemmille ei ole työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen vielä toimivaa ratkaisua. Olisiko vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja tunnetuksi tekeminen askel toimivampaan suuntaan? Tämän tutkimuksen mukaan askel voisi olla jopa merkittävä perheiden hyvinvoinnin sekä vanhempien työssä jaksamisen kannalta.

Vapaaehtoistoiminnan lainsäädäntöä kehittämällä ja toimintaedellytyksiä parantamalla saavutetaan myös sote:n ja LAPE:n tavoitteita. Nykyiset säädökset ovat epäselviä ja tulkinnanvaraisia. Epäselvyys liittyy muun muassa sopimuskäyttöihin, verotukseen, työturvallisuuteen ja työttömän työnhakijan vapaaehtoisena toimimiseen. Esimerkiksi matkakorvausten verovapautta sekä kulukorvauskäytäntöjä tulisi yhdenmukaistaa. Lisäksi erilaisten etuuksien verovapauden täsmennykset olisivat tarpeen kuten myös työturvallisuuteen liittyvät asiat. Työttömyysturvalaki kannustaa vapaaehtoistoimintaan, mutta käytännössä työttömän on yhä vaikea saada selville millaiseen toimintaan hän voi osallistua työttömyysturvaa menettämättä. Tulevaisuudessa vapaaehtoisia tarvitaan lisää, ja lainsäädännön tulee tukea vapaaehtoistoimintaa sekä sen organisointia. (ks. Willberg 2015, 30.)

Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti on annettu valtiovarainministeriön neuvottelevalle virkamiehelle marraskuussa 2015. Lausunnossa työryhmä ehdotti vapaaehtoistyötä ohjaavaa lainsäädäntöä ja ohjeita koordinoivaksi vastuuministeriöksi oikeusministeriötä. (Erhola & Kekkonen 2015, 1.) Oikeusministeriön erikoissuunnittelija Niklas Wilhelmssonilta saadun tiedon mukaan vapaaehtoistoimintaa koskevien säädösten sujuvoittaminen etenee ministeriössä. Ministeriön työryhmän havainto-

jen mukaan varsinkin lakien tulkinta on aiheuttanut ongelmia ja epäselvyyksiä vapaaehtoiskentällä, ja tästä syystä vapaaehtoistoimintaa koskevia ohjeistuksia tulee aktiivisesti jalkauttaa sekä viranomaisille että vapaaehtoistoimijoille. Työryhmä on nähnyt yhdeksi tavoitteeksi sen, että vapaaehtoistoimintaan liittyvät tiedot ja hakemukset löytyvät ”yhden luukun periaatteella”. Vapaaehtoistoimintaan liittyviä tietoja ja hakemuksia onkin pyritty viemään Suomi.fi -palveluun. Wilhelmssonin mukaan oikeusministeriössä otetaan mielellään vastaan toimijakentän ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. (Wilhelmsson 2018.)

Vuoden 2018 alussa voimaan astunut työttömien aktiivimalli on herättänyt paljon keskustelua ja hämmennystä. Hämmennystä on herättänyt erityisesti työttömien epätietoisuus siitä, millä tavalla aktiivisuus on mahdollista näyttää toteen. Yksi varteenotettava toimintatapa voisi olla vapaaehtoistoimintaan osallistuminen. Tämä toisi työttömille mielekästä tekemistä ja vapaaehtoistoimijoille uusia vapaaehtoistyön tekijöitä. Vapaaehtoisten määrän kasvu mahdollistaisi vapaaehtoistoiminnan kehittämisen ja vapaaehtoisilta saatavan palvelun saatavuuden lisääntymisen. Vapaaehtoistoiminnan ottaminen mukaan aktiivimalliin toisi vapaaehtoistoiminnalle myös sen tarvitsemaa näkyvyyttä ja tunnettavuutta.

7.3 Toimenpide-ehdotukset toimeksiantajalle

Opinnäytetyön tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminnalle on seurakunnissa tilaus. Seurakuntia pidetään luotettavina ja helposti lähestyttävänä, ja tästä syystä perheet ovat kiinnostuneita myös seurakuntien tarjoamista palveluista. Seurakuntien vapaaehtoistoimintaan on selkeä tilaus lastenhoitoavun, esimerkiksi varisovanhemmuus-toiminnan, muodossa. Toiminnan lähtökohtana on lasten turvallisuuden ja koskemattomuuden varmistaminen, mikä voi olla monien toimintaa suunnittelevien tahojen haasteena toiminnan aloittamiselle. Lasten turvallisuutta lisätään toimintaohjeiden ja rikosrekisteriotteen hakemisen sekä vapaaehtoisten rekrytointiin panostamisen avulla. Turvallisuutta lisätään myös toimintatapoja avoimesti pohtimalla ja suunnittelemalla. Yksi kehitettävä toimintatapa on niin sanottu ”Seniori”-malli, josta idean sain puolisoiltani Jari Heikkiseltä. ”Seniori”-mallissa uusi vapaaehtoinen ei lähde kentälle yksin, vaan hänen mukanaan kulkee tarvittavan ajan kauemmin vapaaehtoistoiminnassa mukana ollut henkilö, eli

niin sanottu ”Seniori”. ”Seniori” tukee ja ohjaa uutta vapaaehtoista sekä raportoi toiminnan järjestäjälle siitä, milloin uusi vapaaehtoinen on valmis toimimaan yksin. Mallin avulla uusien vapaaehtoisten voisi olla helpompi tulla mukaan toimintaan. Se voisi myös motivoida toiminnassa mukana olemista, sillä sovitun ajan päästä vapaaehtoinen voitaisiin ylentää ”Senioriksi”, mistä merkinä saisi kantaa ”Seniori”-rintamerkkiä.

Perheneuvonnan asiakkailla on ajoittain vaikeuksia päästä sovitulle tapaamiselle lastenhoidon järjestämisvaikeuksien vuoksi. Perheneuvonnassa vapaaehtoisena toimiva lastenhoitaja, esimerkiksi varaisovanhempi, voisi tulla perheen kotiin hoitamaan lapsia istunnon ajaksi. Lastenhoitaja voisi huolehtia lapsista myös perheneuvonnan tiloissa tai olla lasten kanssa esimerkiksi leikkipuistossa. Perheneuvonnan asiakkuudessa olevilla pikkulasten vanhemmilla parisuhdeongelmat liittyvät usein yhteisen ajan puutteeseen. Asiakkuudessa olevia vanhempia voitaisiin pariterapian lisäksi tukea tarjoamalla vanhemmille aktiivisesti lastenhoitoapua esimerkiksi elokuvissa käynnin tai yhteisen harrastuksen ajaksi. Ilman parisuhdetta elävien avun ja tuen tarpeen huomioiminen on yhtä tärkeää. Monen ilman puolison tukea elävän vanhemman arjen taakkaa on mahdollista helpottaa ja vanhemmuutta tukea myös lastenhoidon avulla.

Seurakunnat tarjoavat vapaaehtoisin toteutettavaa lähimmäispalvelua ikäihmisille. Lähimmäispalvelulle, eli tukihenkilötoiminnalle, on opinnäytetyön tutkimuksen mukaan kysyntää myös pikkulasten vanhempien keskuudessa. Perheiden lapsille seurakunnat voisivat kehittää kaveritoimintaa, mihin olisi mahdollista saada vapaaehtoisia esimerkiksi rippikoulutoiminnan piirissä olevia nuoria. Moni vapaaehtoinen voisi olla kiinnostunut auttamaan perheitä myös siivoamalla, ruokaa laittamalla tai leipomalla. Tälle palvelulle on myös kysyntää lapsiperheiden arjessa. Tiedottamalla tällaisesta avusta voisi palvelun kysyntä kasvaa ja madaltaa vanhempien kynnystä pyytää apua arjen askareisiin.

Vapaaehtoisille sekä vapaaehtoisten uusille tehtäville on seurakunnissa tarvetta. Useiden tutkimusten mukaan moni osallistuisi vapaaehtoistoimintaan, jos heitä pyydetttäisiin. Vapaaehtoisten rekrytointiin olisi tarve kehittää lisää toimintatapoja

internetissä tapahtuvan vapaaehtoistehtäviin ilmoittautumisen lisäksi. Jokainen seurakunnan työntekijä voisi aktiivisesti pyytää uusia henkilöitä mukaan toimintaan. Lisäksi seurakunnat voisivat osallistua erilaisiin joukkotapahtumiin, joissa olisi mahdollisuus lisätä kansalaisten tietoisuutta vapaaehtoistoiminnasta sekä henkilökohtaisesti pyytää heitä mukaan toimintaan. Itse olen pyytänyt kahta henkilöä mukaan tukihenkilötoimintaan. Molemmat lähtivät mielellään mukaan vapaaehtoiseksi, vaikka aiempaa kokemusta ei kummallakaan ollut.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö oli prosessi, joka muuttui ja täsmentyi pikku hiljaa. Tutkimuksen tilaajan tarpeiden täsmennettyä opinnäytetyön viitekehys sai uuden käänteen marraskuussa 2017. Tutkimuksen tilaaja on järjestämässä vapaaehtoisuuteen liittyvää koulutustilaisuutta, jonka tarkoituksena on kehittää Etelä-Karjalan alueen seurakuntien vapaaehtoistoimintaa. Olen saanut kutsun koulutustilaisuuteen esittelemään opinnäytetyön tutkimuksen tuloksia sekä vapaaehtoistoiminnassa huomioitavia asioita. Tästä syystä keskityin viitekehysten toisessa osiossa vapaaehtoisuuteen sekä vapaaehtoiisiin.

Opinnäytetyö oli pitkä, vuoden mittainen prosessi. Prosessin etenemisessä auttoi merkittävästi tutkimuksen tilaajan kiinnostus ja innostuneisuus aihetta kohtaan. Tulosten analyysivaiheen jälkeen esittelin tutkimuksen tuloksia seurakuntien LAPE-yhteyshenkilöille sekä Etelä-Karjalan maakunnan muutosagentille. Esittelytilaisuudessa tutkimusta ja sen tuloksia kohtaan osoitettu kiinnostus antoivat minulle vielä selkeämmän kuvan tutkimuksen ajankohtaisuudesta sekä tarpeellisuudesta. Tutkimukseen liittyvät termit *tarve* ja *toive* olivat täsmentyneet prosessin edetessä. Esittelytilaisuudessa ymmärsin konkreettisesti sen, että tutkimuksen ydin, vanhempien *toiveet*, oli ollut oikea valinta. Vanhempien *toiveita* kartoittamalla saatiin seurakuntien LAPE-yhteyshenkilöille sekä maakunnan muutosagentille merkittävää tietoa siitä, millaisia ennaltaehkäiseviä toimia alueella voitaisiin kehittää sekä mihin *toiveisiin* voitaisiin vastata vapaaehtoisvoimin. Opinnäytetyön tutkimuksesta tuli merkittävä työkalu lapsi- ja perhepalveluiden vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen.

Olen erittäin otettu siitä, että pikkulasten vanhemmat antoivat arvokasta aikaansa vastaamalla tutkimukseen. Avointen vastausten (kysymys numero 12) runsas määrä yllätti minut positiivisesti. Vanhemmat kertoivat vastauksissaan avoimesti toiveistaan, mitä pidän luottamuksen osoituksena tutkimusta kohtaan. Vastausten suuren määrän ja avoimuuden taustalla näen myös vanhempien toivomuksen siitä, että heidän toiveensa tulisivat näkyviin ja äänensä kuuluviin. Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä (numero 13) oli vastaajilla mahdollisuus vapaan palautteen antamiseen. Palautteista esiin nousi varsinkin se, että vanhemmat pitivät tutkimusta tärkeänä ja kiinnostavana.

Tutkimuksessa haasteellisena ja tarkkuutta vaativana pidän erityisesti kyselylomakkeen laadintaa. Siihen panostaminen loi vankan pohjan tutkimuksen onnistumiselle. 13 tutkimusluvan, saatetekstin ja kyselylinkin saaminen seurakuntien internetin kotisivuille sekä paperisen QR-koodin sisältävän saatekirjeen toimittaminen seurakuntien lapsityön toimipisteisiin vaativat myös erityistä tarkkuutta. Toimenpiteisiin varattu aika, kolme viikkoa, osoittautui liian lyhyeksi ja aiheutti jonkin verran kiirettä seurakunnissa. Hyvin sujuneen yhteistyön avulla kysely oli kuitenkin saatavilla internetissä sekä sovituissa toimipisteissä 1.10.2017 lähtien.

Opinnäytetyöni oli kokonaisuudessaan vaativa sekä aikaa vievä viimeinen sosionomikoulutukseen liittyvä tehtävä. Vaativuus korostui työn ja tutkimuksen periaatteiden oppimisessa sekä käytännön toteuttamisessa. Näihin työni ohjaajalta saatu tuki oli ensiarvoisen tärkeä. Ajan jakaminen päivätyön, perheen ja opinnäytetyön kesken oli haastavaa koko prosessin ajan. Ilman puolisoni ja lastemme tukea en olisi onnistunut tässä tehtävässä. Esikoisemme ammatillinen it-tuki mahdollisti QR-koodin hyödyntämisen aineiston keruussa. Perheemme nuorilta aikuisilta saamani palautteet kyselyn sekä QR-koodin toimivuudesta lisäsivät luottamustani kyselyä kohtaan. Kotona asuva kuopuksemme jaksoi ylläpitää suhdettamme, vaikka vietin paljon aikaa tutkimukseni parissa. Puolisoni henkinen sekä kodinhoidollinen tuki mahdollistivat opinnäytetyöhön keskittymisen. Haastavan elämänvaiheen keskellä saamani ymmärrys ja kannustus vahvistivat parisuhdettamme. Pyrin myös itse toimimaan vastuullisesti perhettäni kohtaan. Otin vastuun siitä, että perheen kanssa ollessani jätin opinnäytetyön taka-alalle ja olin maail-

man tärkeimmille ihmisille aidosti läsnä. Tähän olin saanut hyvän valmennuksen sosionomikoulutuksessa, jonka alkuvaiheessa oli ollut pakko oppia ajankäytön priorisointia sekä keskeneräisyyden sietämistä. Minulle kävi niin, kuten monelle työn ja perhe-elämän ristipaineessa olevalle, että opinnäytetyö meni kuitenkin useimmiten perheen edelle. Huonoa omaatuntoani helpotti kuitenkin se, että tiesin tämän prosessin loppuvan aikanaan. Tähän opinnäytetyöhön tulen aina yhdistämään Etelä-Koreassa pidetyt talviolympialaiset. Ne vetivät puoleensa ja hidastivat jonkin verran opinnäytetyön tekemistä. Toisaalta livo Niskasen kultamitali hiihdon 50 kilometrin matkalta lisäsi uskoa ja tahdonvoimaa oman työn loppuun saattamiseen.

Opinnäytetyö oli ammatillisesti merkityksellinen. Opin laatimaan tutkimuksen sekä analysoimaan ja hakemaan tietoa eri lähteistä kriittisesti. Asiantuntijuuteni liittyen lapsiperheisiin sekä vapaaehtoistoimintaan lisääntyi merkittävästi. Tulevan vapaaehtoistoiminnan koulutuspäivän kannalta merkitykselliseksi muodostui opinnäytetyön avulla saamani kontakti oikeusministeriöön. Ennen opinnäytetyötä QR-koodin oli minulle tuntematon käsite, mutta uuden osaamiseni myötä olen hyödyntänyt sen mahdollisuuksia myös työelämässä.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessi on aina altis virheille, jotka voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia ja johtua aineistosta tai tutkijasta. Määrällisellä tutkimuksellakaan ei pystytä tuottamaan täysin objektiivista tietoa, sillä jokainen vastaaja voi ymmärtää kyselylomakkeen kysymykset omalla tavallaan sekä vastata niihin totuudenmukaisesti tai vastauksia vääristellen. (Kananen 2015, 338–341.) Määrällisessä tutkimuksessa validiteettia arvioitaessa tarkastellaan sitä, onko valitulla tutkimusmenetelmällä tai mittarilla kyetty mittaamaan sitä, mitä tutkimuksella on ollut tarkoitus mitata ja ovatko johtopäätökset oikein johdettuja (Vilkkä 2015, 193–194).

Tutkimuksen kysymysten laadinta aloitettiin tutkimuksen tilaajan kanssa maaliskuussa 2017. Tutkimusta suunnitellessa validiteettia tarkasteltiin jokaisen kyselylomakkeen kysymyksen kohdalla, eli olivatko kysymykset yksiselitteisiä ja katsoivatko ne koko tutkimusongelman. Pikkulapsiperheiden vanhempien haasteena

on usein kiire sekä oman ajan riittämättömyys. Kysymysten laadinnassa sekä kysymyslomakkeen pituudessa otettiin kohderyhmä erityisesti huomioon siten, että kysymykset muotoiltiin yksiselitteisiksi ja lomake lyhyeksi. Lomakkeessa käytettiin pääsääntöisesti vaihtoehtokysymyksiä (strukturoiduja), sillä ne ovat vastajalle helpompia kuin avoimet kysymykset. Tämän lisäksi kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että kysymyksissä kysyttiin vain yksi asia kerrallaan. Näillä pyrittiin varmistamaan se, että vastaajien mielenkiinto sekä mahdollisuus kysymysten vastaamiseen säilyivät loppuun saakka. (Valli 2015, 43–44.)

Kyselyn ulkoasuun kiinnitettiin erityistä huomiota siten, että lomakkeen taustaksi valittiin muu kuin valkoinen pohja ja valintapainikkeet vaihdettiin suuriksi. Nämä lomakkeeseen tehdyt muutokset tekivät vastaamisesta miellyttävämpää. Erityistä huomiota kiinnitettiin myös kyselyn saatetekstiin, mikä laadittiin innostavaksi, helposti lähestyttäväksi ja mahdollisimman lyhyeksi, mutta riittävän informatiiviseksi. Vastaushalukkuutta lisättiin nostamalla näkyvästi esille se, että 100 euron perhelounaan lahjakortin arvontaan oli mahdollisuus osallistua kyselyyn vastaamisen jälkeen.

Validiteettia tarkasteltiin myös sitä näkökulmasta, ovatko tutkimuksen tulokset yleistettävissä eli olivatko vastaajat siitä kohderyhmästä, jota haluttiin tutkia (Kananen 2015, 345, 347). Kohderyhmästä ei ole Tilastokeskuksen sivuilla saatavilla tilastoja, joihin näytettä olisi voitu vertailla. Taustamuuttujat (muun muassa sukupuoli, ikä, siviilisääty) olivat mukana kyselyssä, jotta vastaajien rakenteesta oli mahdollisuus saada mahdollisimman tarkka kuva (Kananen 2015, 348–349). Oikea kohderyhmä, pikkulapsiperheen vanhempi, varmistettiin siten, että kysymyslomakkeen alle kouluikäisten lasten määrää selvittävä kysymys numero 6 oli strukturoitu ja vastausvaihtoehdot alkoivat lukumäärästä yksi. Kohderyhmä, Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuva, varmistettiin siten, että asuinpaikkakuntaa selvittävä kysymys numero 7 oli myös strukturoitu sisältäen kaikki maakunnan alueella olevat kunnat.

Kysymysten laadinnassa kiinnitettiin erityistä huomiota myös yksittäisten vastausten pakollisuuteen ja valinnanvapauteen. Jotta vastaajista oli mahdollista muo-

dostaa tavoiteltua kohderyhmää tukeva kokonaiskuva, oli kaikki taustatietoja sisältävät kysymykset merkitty pakollisiksi. Tutkimuskysymysten kannalta oleelliset kysymykset merkittiin myös pakollisiksi. Tutkimuskysymyksen kannalta merkittävä avoin kysymys numero 12, missä pyydettiin vastaajilta ideoita vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi, oli kuitenkin vapaavalintainen. Tähän päädyttiin siksi, että pakollisena kysymyksenä sen riskinä nähtiin kyselyn keskeyttäminen joko kysymyksen vaikeuden tai ajanpuutteen vuoksi.

Kysymysten tarkan harkinnan sekä määrättyjen kysymysten pakollisuuden vuoksi yhtään vastausta ei ollut tarpeellista hylätä, mikä lisäsi myös tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta lisäsi myös se, että kyselylomakkeen oli etukäteen testannut viisi pikkulapsiperheen vanhempaa elo-syyskuun 2017 aikana. Lomakkeen sekä QR-koodin toimivuuden testasivat myös tutkijan perheen nuoret aikuiset. Esitestaukset eivät aiheuttaneet kyselylomakkeeseen muutoksia. Esitestauksessa saadut vastaukset myös testattiin aineiston jälkikäsitteily huomioiden.

Tutkimuksen luotettavuuden mittarina käytettiin myös kriteerivaliditeettia, eli muiden tutkimuksista haettiin tukea omiin tutkimustuloksiin vertaamalla tuloksia toisiinsa (Kananen 2015, 349). Luotettavuutta lisättiin myös siten, että työssä käytettiin vain 2000- ja 2010-luvuilta olevia luotettavia lähteitä.

Reliabiliteetti on yksi luotettavuuden muoto. Sillä tarkoitetaan mittaustulosten kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksessa on noudatettu tilastollisen tutkimuksen keskeisiä sääntöjä. Kysymyslomakkeessa on vastaajille selitetty ja tarkennettu määrättyjä käsitteitä niiden oikein ymmärtämisen varmistamiseksi. Kysymykset eivät ole olleet johdattelevia. Opinnäytetyössä on tarkasti kuvattu tutkimusprosessin eri vaiheet ja tutkimuksen analyysi on tehty huolellisesti sekä sen vaiheet kuvattu perustellen. (Tähtinen ym. 2011, 52–53; Valli 2015, 139.) Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tutkimuksen tulokset eivät ole sattumanvaraisia, vaan niitä voidaan pitää luotettavina.

Kyselyn saatekirjeissä sekä kyselylomakkeen otsikossa ja johdannossa käytettiin virheellisesti termiä vanhempien *tarve*. Näissä olisi pitänyt tuoda selkeästi esiin

se, että kyselyssä kartoitetaan vanhempien *toiveita*. Kyselyn ydinkysymyksessä numero 10 tuli kuitenkin selkeästi esille se, että kyselyssä kartoitetaan vastaajien *toiveita*. Molempien sanojen käytön ei katsota vähentävän tutkimuksen luotettavuutta. Sanan *toive* korostaminen sekä saatekirjeissä että kyselylomakkeessa olisi mahdollisesti herättänyt vanhempien keskuudessa suuremman mielenkiinnon ja siten vastausten määrä olisi voinut olla suurempi.

Vastaajien määrän (137) perusteella tutkimuksen tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina. Kyselyllä tavoitettiin oikea kohderyhmä, ja tuloksia voidaan pitää ainakin osittain Etelä-Karjalan maakunnan alueen pikkulapsiperheiden vanhempien mielipiteinä avun ja tuen toiveista. Huomioitavaa on se, että tutkimukseen vastasi pääsääntöisesti parisuhteessa elävät pikkulapsiperheiden äidit. Miesten sekä ilman parisuhdetta elävien suurempi vastausmäärä olisi mahdollistanut sukupuolten välisen sekä parisuhteessa ja ilman parisuhdetta elävien vastausten keskinäisen tarkastelun. Tasapuolisempi jakauma olisi lisännyt oikean kohderyhmän tavoitettavuutta sekä tutkimuksen johtopäätösten kattavuutta. Suurempi vastausten määrä alueittain olisi mahdollistanut tarkemman tarkastelun kunnittain. Tämä olisi antanut alueiden seurakunnille täsmällisemmän kuvan oman alueen vanhempien toiveista sekä vapaaehtoistoiminnan kehittämisen tarpeista.

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkijalta edellytetään kaikessa tieteellisessä työssä rehtyyttä ja rehellisyyttä. Tutkimuksessa on noudatettu huolellisuutta ja tarkkuutta niin tulosten analysoinnissa kuin esittämisessä. Tutkimustulokset on julkaistu avoimesti sekä vastuullisesti. Käytettäessä muiden tutkijoiden tutkimustuloksia tai saavutuksia on niihin viitattu asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016, 5–6.)

Tutkimuksen eettisyyteen liittyy oleellisesti vastaajien anonymiteetin varmistaminen. Verkkokyselyn lähettäminen esimerkiksi sähköpostin välityksellä suoraan tutkittaville ei takaa vastaajien nimettömyyttä. Tässä tutkimuksessa vastauksia ja vastaajia ei ollut missään vaiheessa mahdollista yhdistää toisiinsa, sillä kysely oli seurakuntien kotisivuilla sekä Facebookissa. (Valli 2015, 47–49.) Vastaajien anonymiteetti varmistettiin myös siten, että arvontaan liittyviä yhteystietoja ei an-

nettu varsinaisessa kyselylomakkeessa, vaan vastausten lähettämisen jälkeen avautuvassa erillisessä yhteystietolomakkeessa. Yhteystietojen antaminen ja arvontaan osallistuminen oli vapaaehtoista, mikä ilmoitettiin yhteystietolomakkeen alussa. Lisäksi lomakkeessa muistutettiin siitä, että vastauksia ja yhteystietoja ei voi yhdistää toisiinsa sekä yhteystiedot käsitellään luottamuksellisesti. Vastaaajien antamat yhteystiedot hävitettiin asianmukaisesti arvonnin suorittamisen jälkeen. Tuloksia analysoitaessa ja raportoitessa kiinnitettiin myös huomiota siihen, että taustamuuttujien perusteella kukaan vastannut ei ollut tunnistettavissa esimerkiksi sukupuolen, lasten lukumäärän tai asuinpaikkakunnan mukaan.

8.3 Ehdotuksia tulevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön

Opinnäytetyön prosessin aikana kiinnostavia sekä ajankohtaisia jatkotutkimuksen aiheita on tullut esiin useita. Kiinnostavana ja merkityksellisenä aiheena näkisin niin sanotun tulevaisuutta arvioivan tutkimuksen. Tutkimuksen kohteena olisi pikkulasten vanhempien arvio omasta sekä perheen hyvinvoinnista sen jälkeen, kun heidän toiveisiin ja tarpeisiin on vastattu oikea-aikaisesti ja toivotulla tavalla. Tutkimuksella olisi mahdollisuus kartoittaa vanhempien mielikuvia avun saannin vaikuttavuudesta. Vaikuttavuutta voitaisiin kartoittaa myös niiden vanhempien mielenkiintoa tutkimalla, jotka ovat jo saaneet apua ja tukea pikkulapsiperheen arkeen. Vapaaehtoistyön vaikuttavuutta selvittävä tutkimus on myös ajankohtainen, sillä kyseisiä tutkimuksia on tehty toistaiseksi vähän Suomessa.

Mielenkiintoisimpana jatkotutkimuksen aiheena näen kirkon perheneuvontaa hyödyntävän vapaaehtoisten avulla toteutettavan lastenhoidollisen avun mallin kehittämisen toiminnallisena opinnäytetyönä. Lastenhoitoavun mallista voitaisiin olla kiinnostuneita useissa kirkon perheneuvonnan toimipisteissä ympäri Suomea. Mallin toteuttaminen ja käyttöönotto tukisi perheneuvonnan antaman terapian ja keskusteluavun rinnalla parisuhteessa ja ilman parisuhdetta elävien vanhempien, perheiden ja lasten hyvinvointia.

*Lapset ovat arvokkainta maailmassa. He ovat meillä vain hetken lainassa.
Tuolla hetkellä on kuitenkin vaikutusta koko heidän elämäänsä.
Hellitään lapsia ja ollaan heille läsnä - ja toisillemme.
- Tekijä*

LÄHTEET

Aarnio, K., Kallinen, K., Kylmä, J., Solantausta, T. & Rotkirch, A. 2017. Sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointi ja kokemukset. Väestöntutkimuksen julkaisusarja D 62/2017. Helsinki: Väestöliitto.

Eläkeliitto. 2008. Auttamisen iloa. Palvelevan vapaaehtoistoiminnan opas. Helsinki: Eläkeliitto.

Erhola, M. & Kekkonen, M. 2015. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti, Valtiovarainministeriö 39/2015. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.thl.fi/documents/10531/1710186/1350_lausunto_vaapaaehtoistoiminnan+koordinaatio.pdf/03189638-51cb-480d-bf33-d1ed099d4bb5 [viitattu 7.1.2018].

Etelä-Karjalan liitto. 2018. Väkiluku kunnittain v. 2010–2017 (taulukko). WWW-dokumentti. Päivitetty 27.2.2018. Saatavissa: <http://www.ekarjala.fi/liitto/tietopalvelu/tilastoja/vaesto/> [viitattu 14.3.2018].

Etelä-Karjalan liitto. s.a. Karttapankki. Kuntarajat ja sijainti. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ekarjala.fi/liitto/tietopalvelu/karttapankki/> [viitattu 12.2.2018].

Garner, J. T. & Garner, L. T. 2010. Volunteering an Option: Organizational Voice and Volunteer Retention in Nonprofit Organizations. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.906.6278&rep=rep1&type=pdf> [viitattu 7.3.2018].

Grönlund, H. 2015a. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet. Teoksessa Grönlund, H. (toim.) Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset, 22–25. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.helsinkimissio.fi/sites/default/files/attachments/HM_PeSu_Raport_v4_DIGI_0.pdf [viitattu 23.4.2017].

Grönlund, H. 2015b. Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.helsinkimissio.fi/sites/default/files/attachments/HM_PeSu_Raport_v4_DIGI_0.pdf [viitattu 23.4.2017].

Halme, N. & Perälä, M-L. 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Heikkilä, T. 2016. Kvantitatiivinen tutkimus. PowerPoint-esitys. Tutkimus- ja kehittämistyön verkkokurssi. Kevät 2016. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Heikkinen, V. 2017. Järjestelmäasiantuntija. Haastattelu 6.5.2017. Enfo Oyj.

Hiilamo, H. 2015. Hyvinvoinnin vakuutusyhtiö. Mistä SOTE-uudistuksessa on kysymys? Helsinki: Into.

Hiltunen, L. s.a. Metodina kyselytutkimus. PowerPoint-dokumentti. Saatavissa: <http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus2.pdf> [viitattu 6.5.2017].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. painos. Helsinki: Tammi.

Hormio, M. 2016. Suomalaiset ja kirkon vapaaehtoistyö. Luento 23.8.2016 ”Ei kahta ilman kolmatta” -seminaarissa. Tekijän muistiinpanot. Järvenpään seurakuntaopisto.

Imatran seurakunta. s.a. Avoimet vapaaehtoistehtävät. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.vapaaehtoispankki.fi/imatransrk/page.php?id=3> [viitattu 19.2.2018].

Johnson, S. 2011. Kunpa tuntisin sinut paremmin. Keskustelemalla tunnekeskeiseen parisuhteeseen. Helsinki: Psykologien kustannus.

Johnson, S. 2015. Suojelen sinua kaikelta. Kuinka rakastaa ja tulla rakastetuksi. Helsinki: Psykologien kustannus.

Jämsä, J. 2009. Sateenkaariperheiden lasten hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 138–148.

Jäsen 360°. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.jäsen360.fi/>. [viitattu 4.11.2016].

Kananen, J. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä: laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön ja pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karhumäki, A. 2009. Monikkoperheiden hyvinvoinnin tukeminen. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 128–137.

Kielitoimiston sanakirja. 2012. 3. osa, S–Ö. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.

Kohtaaminen kantaa. 2017. Kirkon perheneuvonnan suunta vuoteen 2022. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 56. PDF-dokumentti. Saatavissa: [http://sakasti.evli.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/\\$FILE/Kohtaaminen%20kantaa,%20lopullinen.pdf](http://sakasti.evli.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/$FILE/Kohtaaminen%20kantaa,%20lopullinen.pdf) [viitattu 3.3.2018].

Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Perhebarometri 2013. Väestöntutkimuslaitos - Katsauksia E 47/2013. Helsinki: Väestöliitto.

Kurttila, T. 2017. Lapsiasiavaltuutettu. Haastattelu 23.11.2017. Ylen aamu-TV. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9944235> [viitattu 3.3.2018].

Laimio, A. 2010. Työnohjaus osana laadukkaan vapaaehtoistoiminnan järjestämistä. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Työnohjaajakoulutus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kssotu.fi/versoava/media/docs/Tyoenohjaus%20al.pdf> [viitattu 8.2.2018].

Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä 148/2014.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009a. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 38–47.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009b. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 50–57.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 72–81.

Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.). 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lappeenrannan seurakunnat. s.a. Kerhomummo ja kerhovaari. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/osallistu/elamanvaiheet/lapset-ja-lapsiperheet1/kerhomummu-ja-kerhovaari> [viitattu 19.2.2018].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lemin seurakunta. s.a. Diakoniatyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.leminseurakunta.fi/diakonia> [viitattu 19.2.2018].

Malinen, K. 2011. Parisuhde pikkulapsiperheessä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4514-5> [viitattu 28.12.2017].

Malinen, V. 2015. Uuspari. Uusperheen parisuhde ja koulutuksellisen intervention mahdollisuudet sen tukemiseen. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-1849-9> [viitattu 7.1.2018].

McAuley, C., Morgan, R. & Rose, W. 2010. Children's Views on Child Well-Being. Teoksessa McAuley C. & Rose, W. (toim.) Child Well-Being. Understanding Children's Lives. Philadelphia, PA; London: Jessica Kingsley, 39–66.

Monikkoperheet. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.suomenmonikkoperheet.fi/> [viitattu 7.1.2018].

Okkonen, K-M. 2014. Erolasten arki ei välity tilastoihin. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.5.2014. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-02-26_007.html?s=0 [viitattu 7.1.2018].

Paju, P. & Grönlund, H. 2015. Suomalaisen lapsiperheen avun tarve ja avun saaminen: kyselytutkimuksen tulokset. Teoksessa Grönlund (toim.) Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset, 11–20. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.helsinkimissio.fi/sites/default/files/attachments/HM_PeSu_Raport_v4_DIGI_0.pdf [viitattu 4.2.2018].

Parikkalan seurakunta. s.a. Kerhomummoksi tai -papaksi tai vaikkapa kirjojen kansittajaksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.parikkalanseurakunta.fi/ryhmat/lapset-ja-lapsiperheet/vapaaehtoistoimijaksi-lasten-ja-perheiden-pariin> [viitattu 19.2.2018].

Pelkonen, K. & Aro, M. 2015. HelsinkiMission äiti- ja isämentoritoiminnan malli. Teoksessa Grönlund (toim.) Vapaaehtoistoiminta lapsiperheiden tukena. Perheiden, ammattilaisten ja vapaaehtoisten kokemukset, 27–31. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.helsinkimissio.fi/sites/default/files/attachments/HM_PeSu_Raport_v4_DIGI_0.pdf [viitattu 4.2.2018].

Perheneuvonta. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3574EC> [viitattu 7.1.2018].

Pessi, A. B. 2008. Suomalaiset auttajina ja luottamus avun lähteisiin. RAY:n juhluvuoden kansalaiskyselyn tulokset. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.kansalaisareena.fi/RAY_raportti_19.pdf [viitattu 8.2.2018].

Rautjärven seurakunta. s.a. Kerhomummo tai -ukko. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.rautjarvenseurakunta.fi/fi/palvelut/lapsityo> [viitattu 19.2.2018].

RedNet. s.a. Varamummotoiminta. Punaisen Ristin sivusto vapaaehtoisille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://rednet.punainenristi.fi/node/12658> [viitattu 23.2.2018].

Roitto, S. 2016. Kouvolan Suurella sydämellä -vapaaehtoistyön koordinaattori. Haastattelu 15.4.2016. Kuusankosken seurakunta.

Rousku, H-M. 2015. Motivaatio ja työn ilo Mannerheimin lastensuojelutyön vapaaehtoistyössä. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro Gradu -työ. PDF-

dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201603308916> [viitattu 4.11.2016].

Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014a. Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 38–51.

Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014b. Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 26–35.

Salo, S. 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykkinen hyvinvointi: kaksi tutkimuskokemusta. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4447-6> [viitattu 28.12.2017].

Sateenkaariperheet. s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://sateenkaariperheet.fi/index.php> [viitattu 7.1.2018].

Savitaipaleen seurakunta. s.a. Vapaaehtoiseksi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://savitaipaleenseurakunta.fi/vapaaehtoiseksi> [viitattu 19.2.2018].

Sosiaalihuoltolaki 30.12. 1301/2014.

STM. 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:5. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 7.1.2018].

STM. s.a.a. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://stm.fi/hankkeet/lapsi-ja-perhepalvelut> [viitattu 23.4.2017].

STM. s.a.b. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hankesuunnitelma. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_Lapsi-ja%20perhepalveluiden%20muutosohjelma.pdf [viitattu 23.4.2017].

Suomen perustuslaki 11.6. 731/1999.

Supli. s.a. Suomen Uusperheiden Liitto ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://supli.fi/uusperhe-termi-ja-sen-kaytto/> [viitattu 7.1.2018].

Taipalsaaren seurakunta. s.a. Päivä- ja perhekerhot Taipalsaarella. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.taipalsaarensurakunta.fi/57-paiva-ja-perhekerhot> [viitattu 19.2.2018].

Tilastokeskus. 2017a. Väestö. Perheet 2016. Päivitetty 7.6.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa:

https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html [viitattu 12.2.2018].

Tilastokeskus. 2017b. Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa. Päivitetty 26.5.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa:

https://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_tie_001_fi.html [viitattu 12.2.2018].

Tilastokeskus. 2017c. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2016. Päivitetty 26.5.2017. WWW-dokumentti. Saatavissa:

http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_tau_003_fi.html [viitattu 7.1.2018].

Tilastokeskus. s.a. Käsitteet. WWW-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/perhe.html> [viitattu 23.4.2017].

Toimintaohje. 2014. Lasten turvallisuutta lisäävät toimintatavat ja vapaaehtoisen rikostaustan selvittäminen. PDF-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/rikostausta-toimintaohje-2014.pdf>. [viitattu 19.10.2016].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. painos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. PDF-dokumentti. Saatavissa:

http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 3.1.2018].

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turku: Turun yliopisto.

Valkonen, P. 2018. Sosiaalityö tuo lastenhoitoapua kotiin asti. *Kouvolan Sanomat* 5.2.2018, 2–3.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uud. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varis, P. 2017. Johtava perheneuvoja. Haastattelu 24.4.2017. Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskus.

Viika, K. 1994. Kirkon perheneuvonnan viisi vuosikymmentä. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 1994:9. Helsinki: Kirkkohallitus.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Väestöliitto. s.a. Maahanmuuttajaperheet. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajaperheet/ [viitattu 7.1.2018].

Wilhelmsson, N. 2018. Erikoissuunnittelija. Haastattelu 16.3.2018. Oikeusministeriö.

Willberg, E. 2015. Vapaaehtoistoiminnasta iloa monille. Hyvinvointia tukevan vapaaehtoistyön vastuut ja käytännöt. Sitran selvityksiä 93. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://media.sitra.fi/2017/02/27174908/Selvityksia93-2.pdf> [viitattu 5.2.2018].

Yeung, A. B. 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.

YVPL. 2015. Yhden vanhemman perheiden liiton periaateohjelma. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.yvpl.fi/fileadmin/tiedostot/periaateohjelma/Periaateohjelma_2015.pdf [viitattu 7.1.2018].

SÄHKÖINEN KYSELYLOMAKE

Pikkulapsiperheiden avun ja tuen tarve

Tällä kyselyllä kartoitetaan Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvien pikkulapsiperheiden avun ja tuen tarvetta. Vastaamalla kyselyyn olet kehittämässä lapsi- ja perhepalveluja alueellasi.

Kysely on tarkoitettu Sinulle, jolla on perheessäsi koko tai osa-aikaisesti asuva alle kouluikäinen lapsi / lapsia.

Kysely on nimetön. Jos haluat osallistua perhelounaan arvontaan (arvo 100€), kirjoita yhteystietosi kyselyn jälkeen avautuvalle lomakkeelle. Antamiasi vastauksia ja yhteystietoja ei voi yhdistää toisiinsa ja ne käsitellään luottamuksellisesti. Tähdellä merkityt kentät ovat pakollisia. Kiitos vastauksistasi!

1. Olet *

☐ nainen ☐ mies

2. Ikäsi on *

☐ alle 20 ☐ 20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ yli 51 vuotta

3. Siviilisäätysi on *

☐ avioliitto ☐ avoliitto ☐ rekisteröity parisuhde ☐ eronnut ☐ leski ☐ naimaton

4. Olet *

☐ työssä ☐ työtön ☐ opiskelija
☐ kotiäiti/koti-isä ☐ eläkkeellä ☐ jokin muu, mikä

5. Perheenne on (voit valita useamman) *

☐ kahden vanhemman ydinperhe ☐ kahden vanhemman uusperhe ☐ yhden vanhemman perhe
☐ monikkoperhe (kaksoset, kolmoset jne.) ☐ sateenkaariperhe (vanhemmat samaa sukupuolta) ☐ maahanmuuttajaperhe
☐ jokin muu, mikä?

6. Perheessänne on alle kouluikäisiä lapsia *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ enemmän

7. Asutte seuraavan kunnan alueella *

☐ Imatra ☐ Lappeenranta ☐ Lemi ☐ Luumäki ☐ Parikkala
☐ Rautjärvi ☐ Ruokolahti ☐ Savitaipale ☐ Taipalsaari

11. Toivotko perheellesi apua/tukea Varaisovanhemmasta? *

Varaisovanhempi on "isovanhempi-ikäinen" vapaaehtoinen tukihenkilö, joka rikastuttaa lapsen ja hänen perheensä elämää läsnäolollaan ja elämäkokemuksellaan. Varaisovanhempi voi ottaa isovanhempien paikan perheessä, jossa luonnollinen isovanhempisuhte puuttuu tai täydentää olemassa olevaa isovanhempisuhdetta, jos perheen omat isovanhemmat ovat kaukana tai muuten estyneitä.

☐

Kyllä

☐

En

☐

En osaa sanoa

12. Tämän kyselyn tarkoituksena on mm. saada kunnan, seurakunnan ja järjestöjen vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen uusia ideoita juuri Sinulta. **Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?**

13. Mitä muuta haluat sanoa?

QR-KOODIN SISÄLTÄVÄ PAPERINEN SAATE (Lappeenrannan seurakunta)

Alle kouluikäisen lapsen/lasten vanhemmalle

Tervehdys!

Olen sosionomiopiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta.

Teen opinnäytetyötä **PIKKULAPSIPERHEIDEN AVUN JA TUEN TARPEISTA Etelä-Karjalan maakunnan alueella.**

Jos sinulla on perheessäsi koko- tai osa-aikaisesti alle kouluikäinen lapsi/lapsia, pyydän sinua vastaamaan internet-kyselyyn 1.10. - 31.12.2017 välisenä aikana. Vastaaminen vie vain 5-10 minuuttia. Antamasi vastaukset käsitellään nimettömänä ja luottamuksellisesti.

Kyselyyn vastaamalla olet kehittämässä lapsiperhepalveluja alueellasi. Vastatuasi voit halutessasi osallistua 100 €uron arvoisen perhelounaan arvontaan. Antamiasi yhteystietoja sekä vastauksia ei voi yhdistää toisiinsa.

Pääset kyselyyn alla olevan QR-koodin kautta puhelimella tai tabletilla. Jos sinulla ei ole koodin lukemiseen tarkoitettua sovellusta, löydät kyselyn myös seurakuntasi kotisivulta www.lappeenrannanseurakunnat.fi/lappeenrannanseurakunta .

Skannaa itsesi kyselyyn tätä QR-koodia käyttäen:

Kiittäen

Jaana Heikkinen

puh. 0400 884212

jaana.heikkinen@edu.xamk.fi

**VASTAA KYSELYYN JA
VOITTA 100€:N PERHELOUNAS**

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Tutkimusluvan hakija: Jaana Heikkinen, Hevosmiehentie 14, 45160 Kouvola, puh. 0400 884212, jaana.heikkinen@edu.xamk.fi

Tutkimuslaitos: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Opinto-ohjelma: sosionomi (amk)

Tutkimus: opinnäytetyö

Opinnäytetyön ohjaaja tutkimuslaitoksessa: Marko Raitanen, marco.raitanen@xamk.fi, puh. 044 702 8544

Tutkimuksen tilaaja: Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskukset, yhteyshenkilö Pirkko Varis, pirkko.varis@evl.fi, puh. 040 312 6802

Tutkimuksen nimi: Pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen tarve – vapaaehtoistyön mahdollisuuksia

Tutkimuksen kohderyhmä: Etelä-Karjalan alueen pikkulapsiperheiden vanhemmat

Tutkimuksen keskeiset tavoitteet: Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen tarvetta Etelä-Karjalan maakunnan seurakuntien alueella. Tavoitteena on erityisesti tutkia sitä, miten perheiden tarpeisiin voisi vastata vapaaehtoisvoimin. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää Etelä-Karjalan alueen seurakuntien vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä sekä lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) suunnittelutyöryhmän työskentelyssä.

Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu: Kyselytutkimukseen osallistutaan anonymisti ja se toteutetaan internetpohjaisella Webropol-tutkimus- ja tiedonkeruuohjelmalla. Tiedot kerätään ja käsitellään luottamuksellisesti. Tavoitteena on, että aineisto kerätään siten, että internet-kyselytutkimuksen linkki on Etelä-Karjalan alueen seurakuntien kotisivuilla. Aineistoa kerätään myös QR-koodia hyödyntämällä. Tavoitteena on, että seurakuntien lapsityön toimipisteiden infotauluilla ja esitepöydillä on paperisia tiedotteita tutkimuksesta ja pyyntö tutkimukseen osallistumisesta varustettuna QR-koodilla, joka vie suoraan sähköiseen Webropol-kyselylomakkeeseen. Toimipisteiden henkilökuntaa pyydetään informoimaan toimipisteissä asioivia vanhempia kyselystä. Paperista QR-koodin sisältävää kyselypyyntöä jaetaan myös Imatran ja Lappeenrannan perheasiain neuvottelukeskustoimissa pikkulapsiperheiden vanhemmille.

Aineistonkeruu-aika: 1.10.–31.12.2017

Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: kevät 2018

TUTKIMUSLUPA: JAANA HEIKKINEN / OPINNÄYTETYÖ / PIKKULAPSIPERHEIDEN AVUN JA TUEN TARVE

Pyydän lupaa siihen, että kyselytutkimuksen linkki voidaan liittää seurakuntanne kotisivulle sekä QR-koodin sisältävä paperinen pyyntö tutkimukseen osallistumisesta voidaan toimittaa seurakuntanne lapsityön eri toimipisteisiin.

Kouvolassa ____ . ____ . 2017

Jaana Heikkinen

Tutkimusluvan antaja täyttää:

☐ MYÖNNÄN LUVAN AINEISTON KERUUSEEN

☐ EN MYÖNNÄ LUPAA AINEISTON KERUUSEEN

Seurakuntanne kotisivujen päivittämisestä vastaavan sähköpostiosoite tai muu yhteystieto:

Paikka ja päivämäärä

____ . ____ . 2017

Tutkimusluvan antajan allekirjoitus ja nimen selvennys:

Seurakunta/seurakuntayhtymä:

INTERNETSIVUN SAATE

Alle kouluikäisen lapsen/lasten vanhemmalle

Tervehdys!

Olen sosionomiopiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta.

Teen opinnäytetyötä **PIKKULAPSIPERHEIDEN AVUN JA TUEN TARPEIS-
TA Etelä-Karjalan maakunnan alueella.**

Jos sinulla on perheessäsi koko- tai osa-aikaisesti alle kouluikäinen lapsi/lapsia, pyydän sinua vastaamaan internet-kyselyyn 1.10. - 31.12.2017 välisenä aikana. Vastaaminen vie vain 5-10 minuuttia. Antamasi vastaukset käsitellään nimettömänä ja luottamuksellisesti.

Kyselyyn vastaamalla olet kehittämässä lapsiperhepalveluja alueellasi. Voit halutessasi osallistua myös 100 €uron arvoisen perhelounaan arvontaan. Antamiasi yhteystietoja sekä vastauksia ei voi yhdistää toisiinsa.

Linkki kyselyyn:

<https://www.webropolsurveys.com/S/D6303F03B91468B5.par>

Kiittäen

Jaana Heikkinen

puh. 0400 884212

jaana.heikkinen@edu.xamk.fi

TAULUKKO 2: VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

Taulukko 2. Vastaajien taustatiedot, % (n=137)

		%
Sukupuoli	Nainen	96
	Mies	4
Ikä	20–30 v.	33
	31–40 v.	55
	41–50v.	12
Siviilisääty	Avoliito	61
	Avoliito	31
	Eronnut	4
	Naimaton	4
Sosioekonominen asema	Työssä	39
	Työtön	4
	Opiskelija	5
	Kotiäiti/-isä	52
Perhemuoto	Kahden vanhemman ydinperhe	82
	Kahden vanhemman uusperhe	12
	Yhden vanhemman perhe	6
	Monikkoperhe	2
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	1	42
	2	45
	3–4	13
Asuinpaikkakunta	Lappeenranta	28
	Imatra	21
	Ruokolahti	12
	Parikkala	9
	Lemi	9
	Luumäki	7
	Savitaipale	6
	Taipalsaari	5
	Rautjärvi	3
Saanut vapaaehtoiselta apua ja tukea?	Ei	85
	Kyllä	9
	Ei osannut sanoa	7

TAULUKKO 3: PIKKULAPSIPERHEIDEN VANHEMPIEN AVUN JA TUEN TOIVEITA

Taulukko 3. Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvien pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveita sekä keneltä he ottaisivat apua ja tukea vastaan, lkm ja % (n=137). Kysymyksessä oli mahdollista valita useampi avun ja tuen antaja.

	Lähiomaiselta, ystävältä, tut- tavalta	Vapaa- ehtoiselta	Ammatti- auttajalta (maksuton)	Ammatti- auttajalta/ Ammatin- harjoittajalta (maksullinen)	Joltain muulta	En tarvitse apua/ tukea
Lastenhoitoapua omaan jaksamiseen (lepoon, virkistykseen, liikuntaan tms.)	120 88 %	47 34 %	42 31 %	24 18 %	2 1 %	6 4 %
Lastenhoitoapua parisuhteen ja/tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen	107 78 %	33 24 %	31 23 %	21 15 %	4 3 %	16 12 %
Tukea vanhemmuuden kysymyksiin (kasvatus, lapsen kehitys tms.)	66 48 %	26 19 %	70 51 %	14 10 %	0 0 %	32 23 %
Apua juhla valmisteluihin (kaste, syntymäpäivät tms.)	78 57 %	13 9 %	9 7 %	12 9 %	2 1 %	49 36 %
Tukea/apua itselle (yksinäisyyteen, ajatusten- vaihtoon tms.)	68 50 %	20 15 %	27 20 %	5 4 %	6 4 %	48 35 %
Tukea/apua lapselle/lapsille (tukihenkilö, kaveri tms.)	60 44 %	27 20 %	21 15 %	5 4 %	4 3 %	62 45 %
Tukea parisuhteen kysymyksiin (vuorovaikutus, mustasukkaisuus tms.)	46 34 %	10 7 %	49 36 %	19 14 %	4 3 %	50 36 %
Siivousapua	27 20 %	25 18 %	28 20 %	38 28 %	1 1 %	63 46 %
Apua arjen ruuanlaittoon ja/tai leivontaan	38 28 %	16 12 %	9 7 %	9 7 %	0 0 %	91 66 %

TAULUKKO 4: VASTAUSTEN VERTAILU SOSIOEKONOMISEN ASEMAN PERUSTEELLA

Taulukko 4. Etelä-Karjalan maakunnan alueella asuvien pikkulapsiperheiden vanhempien avun ja tuen toiveiden vertailu sosioekonomisen aseman perusteella. Vertailun kohteina vapaaehtoisilta toivottu apu sekä ei avun tarvetta ollenkaan, %.

	Työssäkäyvät ja opiskelijat (n=60)	Kotiäidit/-isät ja työttömät (n=77)
Lastenhoitoapua omaan jaksamiseen (lepoon, virkistykseen, liikuntaan tms.)		
- vapaaehtoiselta	33	35
- en tarvitse apua/tukea	5	4
Lastenhoitoapua parisuhteen ja/tai muiden ihmissuhteiden hoitamiseen		
- vapaaehtoiselta	23	25
- en tarvitse apua/tukea	15	9
Tukea vanhemmuuden kysymyksiin		
- vapaaehtoiselta	13	24
- en tarvitse apua/tukea	22	24
Tukea/apua itselle (yksinäisyyteen, ajatusten- vaihtoon tms.)		
- vapaaehtoiselta	10	19
- en tarvitse apua/tukea	38	31
Tukea/apua lapselle (tukihenkilö, kaveri tms.)		
- vapaaehtoiselta	20	19
- en tarvitse apua/tukea	42	47
Siivousapua		
- vapaaehtoiselta	19	18
- en tarvitse apua/tukea	47	45

TAULUKKO 5: VASTAUSTEN VERTAILU ASUINPAIKAN MUKAAN

Taulukko 5. Etelä-Karjan maakunnan alueella asuvien pikkulasten vanhempien avun ja tuen toiveita asuinpaikkakunnan mukaan. Vertailun kohteina vapaaehtoisilta toivottu apu sekä ei avun tarvetta ollenkaan, %.

	Imatra (n=29)	Lappeenranta (n=38)	Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari (n=37)	Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti (n=33)
Lastenhoitoapua omaan jaksamiseen (lepoon, virkistykseen, liikuntaan tms.)				
- vapaaehtoiselta	21	40	32	42
- en tarvitse apua/tukea	3	0	8	6
Lastenhoitoapua parisuhteen ja/tai muiden ihmisten suhteiden hoitamiseen				
- vapaaehtoiselta	17	24	27	27
- en tarvitse apua/tukea	14	13	11	9
Tukea vanhemmuuden kysymyksiin (kasvatus, lapsen kehitys tms.)				
- vapaaehtoiselta	14	24	16	21
- en tarvitse apua/tukea	28	13	27	27
Tukea/apua itselle (yksinäisyyteen, ajatusten- vaihtoon tms.)				
- vapaaehtoiselta	10	16	16	15
- en tarvitse apua/tukea	34	24	38	45
Tukea/apua lapselle (tukihenkilö, kaveri tms.)				
- vapaaehtoiselta	17	34	16	9
- en tarvitse apua/tukea	45	32	54	52
Siivousapua				
- vapaaehtoiselta	7	24	22	18
- en tarvitse apua/tukea	48	42	41	55

TAULUKKO 6: AVOIMEN KYSYMYKSEN NUMERO 12 KOOSTE

Taulukko 6. Kooste avoimen kysymyksen numero 12 ”Mitä vapaaehtoiset voisivat tarjota Sinulle ja perheellesi?” vastauksista. Vastauksia vertailtiin sosioekonomisen aseman perusteella, %.

	Työssäkäyvät ja opiskelijat (n=34)	Kotiäidit/-isät ja työttömät (n=46)
Lastenhoitoapua	62	72
- varaisovanhemmalta	26	30
Perhekerhoja ja -tapahtumia	24	24
Apua kodin askareisiin	15	13
Tukihenkilö aikuiselle	6	15